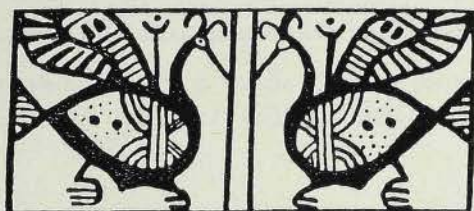

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΓΙΩΡΓΗΣ ΜΑΝΟΥΣΑΚΗΣ,
ΣΤΕΦ. ΤΗΛΙΚΙΔΗΣ, ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ, ΜΑΡΙΑ
ΑΤΑΚΤΙΔΟΥ, ΧΡΙΣΤ. ΚΑΤΣΑΜΠΑΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΤΣΩ-
ΝΗΣ, ΙΑΣΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ, Ν. RECHERMEYER —
MICHAELIDES, ΤΖΟΥΛΙΑ ΛΑΡΑ, Ν. ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ,
MICHELE IANNELLI, ΠΑΤΡ. ΣΤΑΥΡΟΥ, ΝΙΚΟΣ ΤΟΥ-
ΤΟΥΝΤΖΑΚΗΣ.

199

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Υπεύθυνος έκδοτης: ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Ανδροκλέους 2, Λευκωσία, Τηλ. 65900

Έτησία συνδρομή	€1.500 μίλε
Έτησία συνδρομή διά βιβλιοθήκεσ, σκολεία, οργανισμοὺσ	€3.000 μίλε
Έτησία συνδρομή έξωτερικου	300 δραχμέσ ή \$9 (δολλάρια)
Τιμή Τεύχουσ	€0.300 μίλε
Τιμή διπλου τεύχουσ	€0.600 μίλε

Τά χειρόγραφα δέν έπιστρέφονται. Κλισέ και φωτογραφίεσ έπιστρέφονται.

100 άνάτυπα πρὸσ 750 μίλε τή σελίδα πληρώνονται από τὸν συγγραφέα στὸν τυπογράφο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ: Δυὸ ποιήματα	207
ΓΙΩΡΓΗ ΜΑΝΟΥΣΑΚΗ: Τὸ συμπατόπλεγμα	208
ΣΤ. ΘΗΛΙΚΙΔΗ: Δάκρυα	209
Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗ: Λίγο νερό τήν ώρα τοῦ θανάτου	210
ΜΑΡΙΑΣ ΑΤΑΚΤΙΔΟΥ: Στή Χρυσάνθη Ζιτσαία	213
ΧΡΙΣΤ. ΚΑΤΣΑΜΠΑ: Ἡ τέχνη στήν Κίνα	214
ΚΩΣΤΑ ΚΑΤΣΩΝΗ: Leisure	216
N. RECHERMEYER — MICHAELIDES: Μαριονέτεσ	221
ΤΖΟΥΛΙΑΣ ΛΑΡΑ: Θεομηγία — Πιὸ γυμνοί	222

ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ — Κ. Χρυσάνθη: Βιβλία τέχνησ — ΣΧΟΛΙΟ — Ν. Όρφανίδη: Γνώση και δδύνη — ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ — Κ. Χρυσάνθη: Γ. Σ. Στογιαννίδη «Τὸ πρόσωπο τήσ Εὐρυδίκησ», Δημ. Παπακωνσταντίνου «Σκιαμαχία», Βασ. Κραφίτη «Στίξεισ...» — Μ. I a n n e l l i: Εὐάγγ. Ἀβέρωφ — Τοσίτσα «Φωτιά και τσεκούρι» — ΕΚΘΕΣΕΙΣ — Πάτρ. Σταύρου: Ἐκθεση ζωγραφικήσ Γιάννη Θεοφίλη — ΜΝΗΜΗ — Ν. Τουτουνητζάκη: Μνήμη Χρήστου Σολομωνίδη — ΓΕΝΙΚΑ — ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ — ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ.

Τὸ περιοδικὸ «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ» κυκλοφορεί σέ φυλλάδια «Ἀνθολογία Ποιητῶν» με ἀλφαθητική σειρά. Εἰδοποιοῦνται οἱ ἐνδιαφερόμενοι (ποιητέσ και ἀναγνώστεσ) νά ἐπικοινωνήσουν με τὸν κ. Δημήτρη Βαλασκαντζή, Μεγαλονπόλεωσ 11—13, Ἀθήναι (710α), Τηλ. 6435709.

ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Δίμηνο περιοδικὸ ὀρθοδόξου ζωῆσ, λόγου, τέχνησ

Διευθυντής: I. M. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗΣ

Δημ. Μπισκίνη 57—59, Ἀθήναι (623α)

Έτησία Συνδρομή 250 δραχμέσ — Έξωτερικου ἀεροπορικῶσ 10 δολλάρια

Υπεύθυνος κατὰ τὸν νόμον: δρ Κ. Χρυσάνθησ.

Τυπώθηκε στὰ Τυπογραφεῖα «ΘΕΟΠΡΕΣΣ» Λτδ., Τηλ. 44940 - 48883, Λευκωσία

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

Πνευματική Όμάδα: ΦΡΙΕΟΣ ΒΡΑΧΑΣ, Κ. ΜΟΝΤΗΣ, ΤΑΚΗΣ ΦΥΛΑΚΤΟΥ,
Α. ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗΣ, Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Υπεύθυνος: ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΖ'

ΑΠΡΙΛΗΣ 1977

Αρ. 199

ΔΥΟ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΦΩΤΟΣΥΝΘΕΣΗ

Τὰ δέντρα ἔχουμε φυλάξει τὸ φῶς.

Οἱ ρόζοι τοὺς εἶναι ρόδα καὶ ἥλιοι

ποὺ σὲ κοιτάζουν σὰν ἀνοιχτὰ μάτια τῆς ἀπεραντοσύνης.

Στὰ νερὰ τοῦ ξύλου τοὺς ὄνειρεύονται κανάλια χυμῶν,
εἶναι σταυροδρόμια τῶν ἀνέμων καὶ δαχτυλίδια τοῦ καλοκαιριοῦ,
σταματημένα χρονόμετρα δροσιάς.

Κρατοῦνε σημειωματάρια καὶ φωτόμετρα γιὰ μνηαλλάγια,
γιὰ φοβερὲς ἀνομβρίες ποὺ ἀλυχοῦνε τρελλὲς ἀπὸ δίψα
μέσα ἀπὸ συστάδες παρωχημένων χρόνων.

Μιλοῦνε γιὰ μπόρες ποὺ ἔκαμαν στὸ σπίτι μας γιαλοῦς,
γιὰ τὴν ἡλικία τῆς γῆς, τὴν ἡλικία ἐνὸς σταλακτιτή,
γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ὅση μιᾶς σαλαμάντρας
ποὺ κολυμπᾶ τυφλῇ σὲ παγερὲς σπηλιές.

Γράφουν τὲς χαραμάδες τοῦ καιροῦ στὸ μέτωπό σου
κι' οἱ κουφάλες τοὺς εἶναι ἤχητο τύψεων
γιὰ τὲς φωλιές ποὺ χάλασες παιδί.

Ἔχουμε φυλάξει τὸ φῶς

τὰ σκεδρωμένα δημόθυρα τοῦ Ἀρχάγγελου,
τὸ τοιχάρμαρο ἀπὸ τὴν καρυδιά ποὺ φύτεψε ὁ παππούς
ὅταν σὲ χόρευε μωρὸ στὰ γόνατα νὰ μὴ στηθοπαιδεύσῃ,
οἱ πινακωτὲς ἀπὸ δαδι πεύκου τοῦ Μοσφιλόδουου

μὲ τὴ λαχτάρα τοῦ ζεστοῦ ψωμοῦ,

τὰ σκαλιστὰ πουλιὰ στὸ τέμπλος τοῦ καθρέφτη
ποὺ κελαηδοῦνε στ' ἄνθη καὶ πίνουνε νερὸ στὸ ὄνομα τῆς ἀγάπης σου,
ἠχογραφημένα σὲ ἀρώματα μυστικά.

Φυλάξανε τὸ φῶς τὰ δοκάρια στὸ χωματένιο δῶμα τοῦ σπιτιοῦ
ποὺ τῶλεγαν παλάτιν ποὺ ὁ καλοκαιρινὸς ὕπνος σ' αὐτὸ
ἦτανε μέσα στὸν Γαλαξία, στὸν ποταμὸ Ἰορδάνη ὅπως τὸν λέγαν,
μέσα στὰ φῶτα τῆς χαμένης σου πατρίδας.

Δὲν εἶναι τὸ χῶμα ποὺ πρῶτο θὰ σὲ δεχτεῖ

μὰ ὁ κόσμος τῆς μνήμης τῶν δέντρων

ἂν εὐτυχῆσεις ὕπνο σὲ χωριάτικο κοιμητήριο.

Ἡ γῆ δὲ θ' ἀκριβῆνει ποτέ, δὲ θὰ πουληθεῖς.

Γλυκὰ θὰ κοιμηθοῦνε τὰ ὀστᾶ σου ἀνάμεσα στὲς ρίζες
μέχρι τὴν πρώτη σάλπιγγα.

Η ΑΝΑΠΗΡΗ

Τὸ ἀριστερὸ τὸ χέρι σύριζα κομένο, τὸ δεξιὸ κουλό,
ραγισμένος γλουτός καὶ πληγὴ στὸν ὄμο τὸ δεξιὸ, στὴν πλάτη.
Ἡ ἀριστερὴ πατούχα λείπει, σημαδεμένος ὁ μαστὸς ὁ ἀριστερὸς
κι' δλόγυρα ἀπὸ τὴ θηλή τὸ ἀλώνι τὸ σθημένο,
χαμένο μὲ τὸ χρῶμα τῶν ματιῶν.

Τὸ μονοσάνδαλό πόδι λερωμένο ἀπὸ τὰ δάχτυλα
τοῦ κόσμου ποὺ ἀγγίζει τὸ θαῦμα σου
ποῦ σοῦ μιᾶ σὰ νὰ σὲ ξέρει ἀπὸ καιρό.

Θὰ σὲ ἔδαζα εἰκοσιπέντε χρόνων, ὅσοι κι' οἱ αἰῶνες σου.

Μὲ τὸν κεκρύφαλο στὰ μαλλιά ποῦ φτάνουν στὸ μισό τ' αὐτὶ
ἀκροάζεσαι τὴν ἀθανασία.

Ὁ ἥλιος ἢ τὸ χῶμα τὸ βρεγμένο ἄνοιξε
τοὺς μικροὺς κρατῆρες φεγγαριοῦ στὸ σῶμα σου;

Οἱ ὠραῖες τοῦ κόσμου διαδαίνουνε μπροστά σου
ἀρτιμελεῖς μὰ ὁ μισὸς αἰῶνας θὰ δῆ τὴ σκόνη τους.

Ἡ καρδιά σου μάρμαρο γι' αὐτοὺς ποῦ σ' ἀγαποῦνε.

Ἦσαν ἀλιῶς μαθημένη,

μὲ κνίσσα ἀπὸ σφαχτάρι, μὲ λουτρά σὲ ἀφροῦς
σὲ θαλασσοπηλιές μπροστά ποῦ μυστικὲς γλυφάδες
γλυκαίνουν τὴν ἀλμύρα, σὲ γενέτειρες ὑφαλοκρηπίδες.

Ὅλη τὴ μέρα μαρτυρᾶς στὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων,

ὅλα τὰ θράδια γυρίζεις σὰν τρελλή

νὰ ἐγεις ἀπὸ τὰ κάγκελα τῆς φίλομῶρης πόλης

μ' ὅλες τὲς ἐπιτύμβιες ἀδερφές σου ἀπὸ τὴ φυλακὴ τῆς ὁμορφιάς,

μὲ τὴ Μυρτιά, τὴν Κηφισσιά, τὴ Μνησαρέτη καὶ τὴ Νικοστράτη,

μὲ τὴ Νίκη, ἀκέφαλη καὶ φτερωτὴ σὰν ὅλες τὲς νίκες μας.

Μισόγυμνη ἢ μισοντυμένη σὰν τὴν ἀλήθεια τῆς Ἑλλάδας

κι' αἰχμάλωτη στὸ ξένο φῶς ἢ αὐγὴ τῆς Μήλου

ποῦ χάραξε στὸ πρόσωπό σου τὸ σμιλᾶρι.

Λοῦδρο, 27.7.1975

ΓΙΑΝΝΗΣ Κ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΣΥΡΜΑΤΟΠΛΕΓΜΑ

Ἄπ' τὰ σφυρά ὡς τοὺς ὄμους
μὲ τύλιξε τὸ συρματοπλεγμά.

Λίγο νὰ κάμω νὰ σαλέψω
οἱ αἰχμές του σκίζουγε τὴ σάρκα μου.
Πάνω στὸ δέρμα μου κινήσανε νὰ τρέχουν
μικρὰ ποτάμια κόκκινα.

Τὸ σύρμα — ἐρπετὸ μακρὸ, γυχάτο
σέρνεται ὑπουλα στὸν ὕπνο καὶ στὴν προσομῶνη
μπαίνει στὶς φλέβες γιὰ νὰ φτάσει
ἴσαμε τὴν καρδιά, γλυστρά
στοὺς μύριους δρόμους τοῦ μυαλοῦ μου.

Σηκώνοντας τὰ μάτια μου στὸν οὐρανὸ
δλέπω τὸν ἥλιο συρματοδεμένο.

ΓΙΩΡΓΗΣ ΜΑΝΟΥΣΑΚΗΣ

Δ Α Κ Ρ Ι Α

Στὴν Ἀνδρούλα Ἀθανασίου καὶ τὴν Καλλιόπη
Χρηστάκη, τὰ παιδιὰ μου Τῆς Κύπρου.

I.

Τάειδα στὴν τηλεόραση,
Νὰ τρέχουν, ἀλαφιασμέν' ἀνάμεσα στοὺς μεγάλους,
Σ' ἓνα φλεγόμενο δρόμο τῆς Βηρυτοῦ,
Μὲ τὰ μαῦρα λιανόχερά τους, σηκωμένα ψηλά,
—Δέηση στὰ φλύαρα πολυδόλα, ποὺ σημάδευαν.....
Τὶς καρδιές τους.

Κι' ἀπὸ τότες ὁ κόσμος ἀσκήμινε,
Καθὼς τονέ θωρῶ μέσ' ἀπὸ τὸ στόχαστρο,
Κείνων τῶν ὑψωμένων παιδικῶν χεριῶν,
Ποὺ πέτρωσε μέσα στὰ μάτια μου.

II.

Τὸ πολεμικὸ ἀνακοινωθέν, — ἀναστάσιμο σάλπισμα,
Θριαμβολογοῦσε γιὰ:

Νίκες...

Νίκες...

Νίκες...

Ὅμως, στὸ γραμμόφωνο τῆς δικῆς μου ἔγνοιας γιὰ τὸν ἄνθρωπο,
Ἦ θελόνα κόλλησε...

Στὴν ἐρώτηση:

—Πόσα παιδάκια χάθηκαν...;

—Πόσα παιδάκια χάθηκαν...;

—Πόσα παιδάκια χάθηκαν...;

III.

Ἄν στὰ δικὰ σου χρόνια, σπλάγνο μου καὶ ρίζα μου,
Μὲ μάλαμα θὰ ξετιμῶνουνε τὸ ψέμα,
Ἐγὼ θὰ φταίω, νὰ τὸ ξέρεις,
Ὅπου δὲν πάσκισα, ὅσο τὸ χρώσταγα,
Νὰ θρέψω λογισμοὺς μὲ ἥλιαχτίδες.

Ἄν στὰ δικὰ σου χρόνια, σπλάγνο μου καὶ ρίζα μου,
Μὲ λόγγες θὰ καρφώνουνε τὸ δίκιο,
Ἐγὼ θὰ φταίω, νὰ τὸ ξέρεις,
Ὅπου δὲν πάσκισα, ὅσο τὸ χρώσταγα,
Μὲ θώρακ' ἀτσαλένιο νὰ τὸ θωρακίσω.

Κι' ἂν στὰ δικὰ σου χρόνια, σπλάγνο μου καὶ ρίζα μου,
Διαφεντεφτὴ τῆς μοίρας σου τὸν Ἄρη θὰ ἔχεις,
Ἐγὼ θὰ φταίω, νὰ τὸ ξέρεις,
Ὅπου δὲν πάσκισα, ὅσο τὸ χρώσταγα,
Τὰ χέρια τῶν ἐμπόρων τοῦ πολέμου νὰ συντρέψω.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΘΥΛΙΚΙΔΗΣ

ΛΙΓΟ ΝΕΡΟ ΤΗΝ ΩΡΑ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

(Διήγημα)

Αυτή η τρυφερή νιότη δένει τις φιλίες. Από την ίδια γειτονιά και οι τρεις. Στο σχολειό συμμαθητές κι' οι τρεις. Τρίκλωνο κλωνάρι: Γιάννης, Γιώργος, Γεράσιμος. Δεμένα και τὰ σπίτια τους στή γειτονιά, εκεί στις Καμάρες τῆς Κερήνειας. Τις αὐλές του χώριζε ἕνας χαμηλὸς τοίχος ἀπ' ἑπου πηδῶντας συναντιούνταν νὰ τὰ ποῦνε. Καί στίς αὐλές τους τρία δέντρα: μιὰ συκιά, μιὰ μουριά, μιὰ μουσμουλιά, πού τις κορφολογούσανε μὲ τὴ σειρά. Καί μεγαλώνανε μαζί ὥσπου μπήκανε στήν πρώτη νιότη κι' ἐπιστρατευθήκανε γιὰ θητεία στὸ ἴδιο ὄπλο, στὸ πεζικό! Κι' ἐκεῖ πάλιν στήν ἀγγαρεία ἢ στήν ἀνάπαυση μαζί: οἱ τρίκλωνοι. Τοὺς κόλλησαν τὸ παρτσούκλι «τρίκλωνοι». Ἀφοῦ κι' ὅταν ὁ ἕνας, ὁ Γεράσιμος, ἔγινε λοχίας, γιὰτι εἶχε παράστημα καὶ δυνατὴ φωνή, καὶ πρόσταζε τοὺς ἄλλους δυό, τὸ Γιάννη καὶ τὸ Γιώργο, γιὰ ἀγγαρεία, δὲν τὸ δεχόταν ἡ ψυχὴ του νὰ στέκη παράμερα καὶ νὰ τοὺς κοιτᾷ, ἀλλὰ συμμερίζοταν δίπλα τοὺς τὸν κόπο. Κι' ἐνῶ εἶχε πῶ πολλὰς ἐξόδους, ἅμα δὲ θγαίνανε μαζί οἱ τρεῖς τους, προτιμοῦσε νὰ μένη στὸ στρατόπεδο.

Ἐστίσσο, τὰ χρόνια περνοῦν κι' ἡ ζωὴ ἀλλάζει τοὺς δρόμους τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Γιώργος κι' ὁ Γεράσιμος μείνανε στή γενέθλια πόλη μικροδουλεῦτες, μεροκαματιά-ρηδες στίς τουριστικὲς ἐπιχειρήσεις. Ὁ Γιάννης πῆγε στήν Ἀθήνα γιὰ σπουδές. Ὁ πατέρας του ἄντεχε στὸ ἐξοδο μιὰ κι' εἶχε τὸ Γιάννη του μοναχοπαῖδι κι' ἀπὸ χρόνια ἔβαζε στήν πάντα λεφτὰ νὰ τὸ σπουδάση, νὰ γίνῃ τέλος πάντων ὁ γυιὸς ἕνα σοβαρὸ κεφάλαιο στή μικροπολιτεία, στήν περίσταση δημοτικὸς πύ βουλος ἢ κάτι τέτοιο, πού νὰ δώσῃ βαρῦτητα στὸ οἰκογενειακὸ τους ὄνομα.

Ἀπὸ πρώτη ματιὰ ἡ τρίκλωνη παρέα ἔσπασε. Ἀργὰ τὰ δράδρια οἱ δυὸ μόνο κυκλοφοροῦσανε στὸν παραλιακὸ δρόμο φιλοκουβεντιάζοντας γιὰ τὰ πάθη τῆς νιότης, τὰ ὠραιότερα πάθη τῆς ζωῆς. Κι' ἔμως ὁ τρίτος, ὁ Γιάννης, κάθε ἐβδομάδα ἔστελνε γραμμένα σὲ δλόκληρα κατεδατὰ τὰ δικά του πάθη κι' ἐξισταροῦσε στοὺς ἄλλους δυὸ τίς δυσκολίες του στήν Ἀθήνα. Ἔτσι ἡ τρίκλωνη παρέα ψυχικὰ ἦταν ἐνωμένη κι' ἄς ἔμπαινε ἀνάμεσα τοὺς τούτη ἡ λαμπρὴ Μεσόγειος, μὲ τὰ καταγάλανα νερά της.

Ἐφέτος τοῦτο τὸ καλοκαίρι ἦρθε πολὺ ζεστό. Μὲς τὸ καμῖνι του φηνόταν ἡ ψυχὴ. Οἱ ἴσκιοι δὲν εἶχαν τὴν παλιὰ βαρῦτητα: σχεδὸν ἦταν κι' αὐτοὶ φωτεινοί. Ὁ ἀγέρας μύριζε θάλασσα καὶ κυπαρίσσι, ὅπως πάντα, ἀλλὰ κάτι τὸ ὑποπτο στροβιλιζόταν μέσα σὲ τούτη τὴ φτενὴ μυρωδιά. Κάτι τὸ δύσκολο σὰ νὰ κατέβαινε ἀπὸ τὰ γαλανὰ θουνὰ καὶ παραδοκοῦσε ἐδῶ κι' ἐκεῖ μ' ἕνα ξυπνημένο μάτι, πού σὲ κατάρρωγε μὲ τις κορτερές ματιές του. Ὁ οὐρανός, φορτωμένος μὲ πολὺ φῶς, χαμηλώνανε συνεχῶς μὲ μιὰ διάθεση νὰ σὲ πλακώσῃ καὶ νὰ σὲ λυώσῃ.

Οἱ δυὸ πού ἀπόμειναν στὸ λιμανάκι τῆς Κερήνειας, ὁ Γιώργος κι' ὁ Γεράσιμος, συλλογίζονταν τὸ Γιάννη.

—Θάρθη αὐριο - μεθαύριο! λέει ὁ Γιώργος μετὰ ἀπὸ μιὰ μεγάλη σιωπὴ, πού μέσα της κάτι ἔκλωθε τὸ μυαλό του.

—Ἔτσι φαίνεται. Βλέπεις δὲν ἔγραψε. Πρῶτη φορὰ μείναμε χωρὶς νέα του, ἀπαντᾷ ὁ Γεράσιμος, πού παρόμοιες σκέψεις ἔκλωθε μὲς τὸ μυαλό του στὸ διάστημα τῆς σιωπῆς.

Τὸ ἴδιο θράδρι, χαρὲς καὶ κανηγύρια στή γειτονιά, ἐκεῖ στίς Καμάρες, μὲ τὰ φιδωτὰ, στενὰ δρομάκια. Ὁ Γιάννης ἦρθε ἀργὰ ἀπὸ τὴ Λευκωσία. Δὲν τὸν περιμέναν στὸ σπίτι τὸν ἐρχομό του. Τὸ ἀποφάσισε, ἔξηγει, ξαφνικά, πῆρε τὸ ἀεροπλάνο καὶ κατέβηκε σὰν τὸ ἀπρόοπτο πού στριφογύριζε γύρω στήν ἀτμόσφαιρα.

—Εἶδες; λέει ὁ Γιώργος στὸ Γεράσιμο. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἀπρόοπτο: ὁ ἐρχομὸς τοῦ

Γιάννη. Κι' ὄλο μὲ παίδεues μὲ τὰ προαισθήματά σου.

—Μακάρι! λέει μ' ἀνακούφιση ὁ Γεράσιμος.

Κι' ἄργά τὸ βραδάκι στὸ παραλιακὸ κέντρο, οἱ τρεῖς τὰ λέγανε μὲ κεῖνα τὰ ἔξοχα καμώματα τῆς νιότης. Τὰ λέγανε καὶ τελειωμὸ δὲν εἶχε ἢ κουδέντα. Ὡσπου ἡ ἀπαλὴ πρῶτα ἐμφανίστηκε ροδόχρωμη νὰ κατεβαίνει ἀπὸ τὸν οὐρανό.

Ἡ ἑβδομάδα αὐτὴ εἶχε μὴν ἄλλη πίκρα. Ὁ ἕνας νὰ φάη τὸ μάτι τοῦ ἄλλου. Τὰ καταστήματα κλείσανε. Κι' ὅσα μένανε γιὰ λίγο ἀνοιχτὰ ἀπὸ τὴν ἀνάγκη νὰ ἐξυπηρετήσουν τοὺς ξένους παραθεριστές, εἶχανε ἕνα σπασμένο ρυθμὸ σὰ νὰ δουλεύανε κλεφτάτα καὶ παράνομα. Οἱ δρόμοι ἦταν ἀσυνήθιστα ἔρημοι. Ὁ ἀγέρας ἔτρεμε καὶ τὴν κίνηση τῶν φύλλων στὰ κλαδιά, παρόλη τὴν καταγάλανη ὥρα.

Καὶ ξαφνικά πρὸς τὸ τέλος τῆς ἑβδομάδας εἶδαν ἀπὸ τὴν παραλία, στὸ βάθος τῆς θάλασσας, μαύρους ἄγκους ἀραδιαστούς σὰν τὸ κομπολόι. Ἡ εἶδηση σὰν τὸν κακὸ ἄνεμο πέρασε ἀπ' ὄλες τὶς γειτονιές, χτυπώντας τὴν πόρτα τοῦ κάθε σπιτιοῦ, ὅπως ἡ ἀρρώστεια στὶς ἐπιδημίες. Ὁ τόπος γέμισε μὴν ἄλλη μυρωδιὰ σὰν καμένης σάρκας. Κάθε κρότος ἐμοιάζε μὲ τριζιμο σκελετῶν. Ὅλα τὰ πρόσωπα συνοφρυώθηκαν ὅπως οἱ παλιοὶ ἄγιοι καὶ στοχαστές. Πουλὶ δὲν κελαηδοῦσε, καρπὸς δὲ χυμολογοῦσε, ζωντανὸ δὲν περπατοῦσε ἄνεγκοιαι μὲς τὰ δρομάκια καὶ τὶς αὐλές. Παντοῦ πνιγούρα.

Ἄργά τὸ βράδυ χτυπήσανε τὶς πόρτες τοῦ Γιάννη, τοῦ Γιώργου καὶ τοῦ Γεράσιμου καὶ τοὺς παράγγειλαν νὰ ξεκινήσουν ἀμέσως «ἐν στολῇ» στὸ πόστο τους. Ἐκεῖ θὰ μαζευτοῦν ὄλοι νὰ πάρουν ὄπλισμό. Ὁ Τοῦρκος κατεβαίνει στὸ νησί. Νὰ σώσουμε τὰ σπίτια καὶ τοὺς ἀνθρώπους μας.

Ἡ νύχτα τοὺς ἀλύπτε μὲ μὴν ἀνάρια ὀμίχλη, καθὼς πηγαίνανε κι' οἱ τρεῖς στὶς μονάδες τους. . .

Ἡ ἀπόδραση ἀρχισε ἐνωρὶς τὸ πρωῒ, σχεδὸν μὲ τὸ ψηλαφητὸ σκοτάδι. Οἱ Τοῦρκοι ἀνενόηλοι πατούσανε τὸ χῶμα τῆς Κερήνειας, ἐνῶ τὰ κανόνια βαρούσανε τὰ βουνὰ ἀνάβοντας πυρκαγιές πού ρουφούσανε τὰ δάση. Οἱ ἀνθρωποὶ τῆς Κερήνειας, ἀλαφιασμένοι πετιόνταν στὶς αὐλές καὶ στοὺς δρόμους. Ἐνας ἀνεμοστρόβιλος πῆρε τὰ στενὰ καὶ στριφογύριζε ἕνα σωρὸ χαρτιά καὶ πράγματα. Κι' ὕστερα, ξαφνικά, ἔπεσε παντοῦ μὴν νέκρα καταθλιπτική. Ὁ ἥλιος σκεπάστηκε ἀπὸ ἕνα φοβερὸ σύννεφο σκόνῃ. Τὰ βουνὰ καπνίζανε.

Οἱ στρατιῶτες πεσμένοι κατάχαμα εἶχαν αὐστηρὴ διαταγὴ νὰ μὴ πυροβολήσουν. Μουδιάσανε σὲ τοῦτο τὸ ξάπλωμα. Κοιτοῦσε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο ἐρωτηματικά. Μὴ μονάδα πιὸ πέρα διατάχθηκε νὰ υποχωρήσῃ μὲ προσοχή, ἀρκουδιστὰ γιὰ νὰ μὴν τὴν ἀντιληφθῇ ὁ ἐχθρός.

Ὁ Γιάννης, κοιτάζοντας δίπλα του τὸν ἐκνευρισμένο Γεράσιμο, ρωτᾷ:

—Νὰ μὴ ρίξουμε μῆτε ἕνα βόλι;

—Νὰ μὲ πάρῃ ὁ διάλογος, ἀπαντᾷ ὁ Γεράσιμος.

Ὁ λοχαγὸς νεύει στὸ Γεράσιμο:

—Λοχία, πάρε δυὸ καὶ κοίταξε πιὸ πέρα τὶς κινήσεις τοῦ ἐχθροῦ.

Ὁ Γεράσιμος ἔνεψε στὸ Γιάννη καὶ στὸ Γιώργο κι' ἀρκουδιστὰ ἀπομακρύνθηκαν. Κι' ἐκεῖ πού γλυστρούσανε ἀπάνω στὸ πυρωμένο χῶμα, ἀνάμεσα στὰ ξερὰ χορτάρια καὶ τ' ἀγκάθια, ὁ Γιάννης γέλασε. Κι' ἐξήγησε μὲ σιγανὴ φωνὴ στοὺς ἄλλους δυὸ πὼς θυμῆθηκε κάποτε πὸ οἱ τρεῖς μὲ τὸν ἴδιο τρόπο γλυστρούσανε πέρα στὸ περιβόλι τοῦ Κομνηνοῦ γιὰ νὰ κόψουνε καρπούζια. Ὁ Γεράσιμος θύμωσε μὲ τὰ καμώματα τοῦ Γιάννη. Ἐδῶ παιζόταν ἡ ζωὴ τους κι' αὐτὸς ἀναπολοῦσε τὶς εἰρηνικὲς στιγμές.

Καὶ σὲ μὴν στιγμὴ ἐκεῖ πού γλυστρούσανε τάχατε ἀθόρυβα κι' ἀθώρητοι, βρεθήκανε κυκλωμένοι ἀπὸ τὸν ἐχθρό. Κάποια δυνατὰ χέρια τοὺς μάζεψαν καὶ τοὺς τραβήξανε πέρα σ' ἕνα περιβόλι. Τοὺς προστάξανε νὰ καθήσουν χάμω μὲ τὰ χέρια δεμένα στὸ σῆρο μέσα στὸν πυρωμένο ἥλιο.

Πώς πέρασε ή υπόλοιπη μέρα μέσα σέ κείνο τὸ καμίνι καὶ κάτω ἀπὸ τὰ μεθυσμένα βλέμματα τῶν ἀγριανθρώπων, κανένας ἀπὸ τοὺς τρεῖς δὲν μπορούσε νὰ υπολογίσῃ. Ἦταν ἓνας αἰώνας ἄδειος, ἰδρωμένος ὡς τὸ κόκκαλο, μὲ μιὰ δίψα φριχτὴ τοῦ σοῦ τηγάνιζε τὰ σπλάχνα καὶ σὲ ζάλιζε μὲς τὴν πνιγούρα τοῦ χοχλαστοῦ χύματος.

Κατὰ τὸ βραδάκι, κάπως ἀναπνεύσανε. Τρεῖς ἀγριάνθρωποι τοὺς δέσανε σφιχτὰ πάνω στὰ δέντρα. Λίγο πιὸ πέρα ἦρθαν τρία τάνκς καὶ σταθήκανε ἀδειάζοντας ἀπὸ μέσα τοὺς τσακισμένους ἀπὸ τὴ ζέστη ἀνθρώπους των. Ὁ ὑπεύθυνος πρόσταξε τὸ φρουρὸ τῶν τάνκς νὰ κοιτάξῃ καὶ τοὺς τρεῖς αἰχμαλώτους. Οἱ ἄλλοι πέσανε πιὸ πέρα νὰ κοιμηθοῦν.

Καὶ τὸ βράδυ προχώρησε σιωπηλὸ. Καὶ κάποτε λάλησε ἓνα κοκὸρι. Πλησίαζε ἡ μέρα μὲ τὸ νέο της πρόσωπο πυρωμένο κι' ἄσπλαγχο σὰν τὸ χτεσινὸ κι' ἴσως μὲ περισσότερα ἀγκάθια.

Μόλις ὁ ἥλιος ἀνέθηκε μισὸ κοντάρι στὸν οὐρανὸ, ὁ ὑπεύθυνος τῶν τάνκς καὶ οἱ στρατιῶτες του πρόβαλαν ἀθόρυβα, σάμπως ὄλοι αὐτοὶ νὰ ξεφυτρώνανε μέσα ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς γῆς.

—Φρουρέ, κοιμᾶσαι; Ζῶο! φωνάζει ἀγριεμένος ὁ ἐπικεφαλῆς.

Ὁ παραλυμένος ἀπὸ τὴν κούραση καὶ τὴ ζέστη φρουρὸς μισάνοιξε τὰ μάτια κι' ὀρθώθηκε στὰ πόδια του ξαφνιασμένος. Ὁ ὑπεύθυνος ἀξιωματικὸς τὸν πλησίασε, ἔβγαλε τὸ πιστόλι καὶ τοῦ ἀράδιασε τρεῖς σφαῖρες στὸ στήθος. Ὑστερα πρόσταξε τοὺς στρατιῶτες νὰ πάρουν τὸ Γιῶργο καὶ τὸ Γεράσιμο. Τὸ Γιάννη ξδειξε νὰ τὸν ἀνεβάσουν στὸ τάνκ του καὶ νὰ τὸν βάλουνε ἀνάσκελα.

Τί νὰ σκεφτῆ ὁ Γιάννης ξαπλωμένος ἀπάνω στὸ ζεστὸ σίδερο τοῦ τάνκ, τοῦ τὸ πολυδόλο του ξερνοῦσε συνεχῶς τὴ φωτιά; Γύρω ὁ ἥλιος ἐμπηγε τὰ ζεστά του μαχαίρια ἀπάνω στὸ ξέσκεπο κεφάλι του καὶ τὰ στριφογύριζε μὲ μανία. Ὁ ἀγέρας κέχλαξε κι' ἀνακατευόταν μὲ μιὰ σκόνη πιὸ ζεστὴ κι' ἀπὸ τὴ χόβολη. Ἐνα σύννεφο κατακόκκινο ἔμπαινε μέσα στὰ μάτια του καὶ τοῦ ἔκοθε τὸν ἰρίζοντα. Κάπου - κάπου μιὰ φωτιά περνοῦσε ἀπὸ τὴν κόρη τοῦ ματιοῦ καὶ σφραγιζόταν μὲ κόκκινο βουλοκέρι γι' ἀρκετὴ ὥρα μέσα στὸ θυθὸ τοῦ βολδοῦ του. Κι' ὕστερα μιὰ ἀρμυρὴ κάψα κατὰκλυζε τὰ βλέφαρά του, τοῦ μάτια ἀνοιγόλειναν γιὰ νὰ τὴ γλυκάνουν. Ποῦ δάκρυ! Τὸ νόθευε ὁ ἰδρώτας τοῦ μετώπου τοῦ κατανικοῦσε τὸ φραγμὸ τῶν φρυδιῶν του ἢ ἐρχόταν πλατὶ ἀπὸ τὸν κρόταφο, ἔτσι ὡς κουνιόταν τὸ τάνκ. Ἡ ράχη του κάηκε, ὅπως ἀκρίθως ἀπ' τὰ ζεστά τοῦβλα τοῦ μὲς φορὰ σὲ βαρὺ κροσολόγημα τοῦ τᾶβαλε ἡ μάνα. Τὰ πόδια καὶ τὰ χέρια του δὲν τᾶνοιωθε: μουδιάσανε κι' ὕστερα χάσανε τὴν αἴσθησή τους. Σὲ μιὰ σαγμὴ φαίνεται πὼς θέλησε νὰ πέση προύμυτα, γιὰτὶ ἄκουσε τὸν Τοῦρκὸ νὰ φωνάζῃ:

—Μὴ κουνιέσαι, σκύλε.

Καὶ τὸ τάνκ καθάριζε τὰ περιδόλια γύρω μὲ τὰ βόλια του. Καὶ προχωροῦσε καὶ προχωροῦσε μέσα σὲ κείνο τὸ καλοκαιρινὸ καμίνι.

Κάποτε τὸ τάνκ ἔφτασε σὲ μιὰ στροφή ὅπου μιὰ φούντα ἐλιές καίγονταν ἀνάμεσα στὶς πυρωμένες σπίνθες ξερόχορτων καὶ ἀγκασθῶν. Γύρισε πίσω. Κοντὰ σὲ μιὰ δεξαμενὴ στάθμευσε. Ἐκεῖ ξεκουράζονταν στὸν ἴσσιο μερικὸι Τοῦρκοι στρατιῶτες. Κατεθῆκανε οἱ στρατιῶτες ἀπὸ τὸ τάνκ καὶ πήγανε μουςκεμένοι στὸν ἰδρώτα σ' ἓνα μικροσπιτάκι πίσω ἀπὸ τὴ δεξαμενὴ.

—Σκύλε, φώναξε ἓνας τοῦ Γιάννη.

Ὁ Γιάννης εἶδε τὸ νερὸ νὰ τρέχῃ ἀπὸ τὴ σωλήνα μέσα στὴ δεξαμενὴ. Ἦταν ἓνα ἀσημένιο νερὸ μὲ κάτι ἐξαισιες λάμψεις, σὰν τὰ μάτια τοῦ ἔρωτα. Τὸ στόμα του στράγγισε ἀπὸ τὴ δίψα. Δὲ μπορούσε ἢ γλώσσα του νὰ κινήθῃ ἀνάμεσα στὰ δόντια, κι' ἄς ἦταν ὀλάνοιχτα τὰ χεῖλη του, τοῦ τὸν πονούσανε φρικτὰ. Ἦθελε νὰ φωνάξῃ γιὰ νερό, νερό, νερό. Μὰ δὲ μπορούσε ἢ λέξη νὰ στρογγυλέψῃ μέσα στὸ στόμα του.

Ἐνας Τοῦρκος τὸν κοίταξε ἀντίκρυ κι' ἀγρίεψε. Εἶδε ὁ Γιάννης τὸ μάτι του νὰ

λάμπη σάν τήν ἀστραπή. Κι' ἐκεῖ πού κάπως ἔφτιαχνε μιὰ λέξη πού νά μοιάζει μέ «νερό», ρούφηξε τὰ φωνήεντα. Ἔνα «ν» μακρόσυρτο ξέφυγε ἀπό τὸ στόμα του. Ὁ Τούρκος ἔβγαλε τὴν ξιφολόγχη ἀπὸ τὸ θηκάρι καὶ τὸν πλήσίαξε. Ὁ Γιάννης σχεδὸν ἔνοιωθε στὴν κοιλιά του τὸ ζεστὸ μέταλλο νὰ τὸν ξεσκίζει, μέ μιὰν ἀπάνθρωπη χειρονομία. Τὸ τέλος ἐρχόταν. Κοίταξε ἀπὸ ἔνστικτο ν' ἀμυθῆ, ἔστω καὶ μέ μιὰ κίνηση. Ὁ Τούρκος ἀνέμισε τὴν ξιφολόγχη καὶ ταυτοχρόνως ἀπὸ τ' ἄλλο του χέρι σήκωσε ἕνα τεγεκεδένιο μπουκάλι. Μὲ γρήγορη κίνηση τρύπησε τὸ καπάκι τοῦ μπουκαλιοῦ καὶ τῶδωσε στὸ Γιάννη.

—Πιές. Βυσινάδα εἶναι, τοῦ λέει Ὁ Ἄλλάχ ἄς μέ συγχωρέση.

Ὁ Γιάννης ἄρπαξε τὸ τεγεκεδένιο μπουκάλι καὶ ρουφοῦσε σάν τρελλὸς τὸ ἔυσινο ὑγρό. Ὁ Τούρκος τὸν κοιτοῦσε περίτρομος.

—Σιγά - σιγά, θά πνιγῆς, τοῦ λέει.

Οἱ ἄλλοι Τούρκοι, πού κάθονταν στὸν ἴσκιο, κοιτοῦσαν τὸ θέαμα καὶ γελοῦσαν.

Ὅταν ὁ Γιάννης ἄδειασε τὸ μπουκάλι γύρισε νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν ἐχθρό. Οἱ λέξεις ὅμως δὲν ἔρχονταν. Ἔκαμε μερικὲς κινήσεις. Ὁ Τούρκος χαμογέλασε λιγάκι, ἀλλὰ μεμιάς κάτι τὸν τρόμαξε κι' ἀπομακρύνθηκε. Οἱ ἄλλοι Τούρκοι σηκωθήκανε ἀπὸ τὴν ἀναπνευστικὴ τους ξάπλα καὶ σταθήκανε σὲ προσοχή. Ὁ ὑπεύθυνος ἀξιωματικός τοῦ τάνκ γύριζε ἀπὸ τὸ μικρόσπιτο, πίσω ἀπὸ τὴ δεξαμενὴ. Προχώρησε λίγο πρὸς τὸ τάνκ. Σταμάτησε ἀπότομα καὶ κάτι ρώτησε τὴν ὀμάδα τῶν Τούρκων στρατιωτῶν. Ἐκείνοι δὲν ἀπαντήσανε. Ὅταν ὅμως ἀγρίεψε κι' ἔβρισε, ὅλοι γυρίσανε τὰ κεφάλια πρὸς τὸ μέρος τοῦ Τούρκου πού ἔδωσε στὸ Γιάννη τὴ βυσινάδα. Ὁ ἀξιωματικός τότε τὸν πλήσίασε καὶ τοῦ ἔδωσε μιὰ δυνατὴ γροθιά στὸ πρόσωπο. Τὸ αἷμα ἔτρεξε ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Τούρκου. Ἦστερα ὁ ἀξιωματικός πρόσταξε ἕνα λοχία καὶ δυὸ ἄλλους νὰ τὸν παραλάβουν. Ὁ χτυπημένος Τούρκος κοιτοῦσε φιλικὰ τὸ Γιάννη, ἐνῶ σκούπιζε τὸ αἷμα ἀπὸ τὸ στόμα του. Κι' ὅταν τὸν σπρώχνανε, ἔνεφε ἕνα κατευόδιο στὸ Γιάννη. Σὲ δυὸ λεπτά τρεῖς πυροβολισμοὶ κεντήσανε τὸν ἀγέρα τοῦ μεσημεριοῦ.

—Ὁ Ἄλλάχ ἄς σὲ ἀνταμείψῃ, φτιθύρισε ὁ Γιάννης.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΣΤΗ ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΖΙΤΣΑΙΑ

Κόρη ἀπ' τὴν Ἠπειρο ἐσὺ
τὴ λεβεντογεννήτρα
πούχεις τὸ Σούλι στὴν ψυχὴ
τὸ Ζάλογγο, τὴν Πίνδο,
πῆρες τοὺς στίχους γι' ἄρματα
τὴ λύρα σου γιὰ ὅλι
καὶ τοῦ Ἄττιλα τίς ὀρδὲς
σημάδεφες γιὰ στόχο.
Σκύβεις τὸ βλέμμα καὶ θρηνεῖς
καὶ θαυραναστενάξεις:
—Κλάψτε λαλέδες, νάρμισσοι
καὶ σεῖς πουλιὰ θρηνεῖστε,
κι' οἱ δάρβαροι κουρσέφανε
τὴ Ρήγαινα τοῦ θρούλου
τὴν ὀμορφὴ Κερήνεια».

MARIA Σ. ΑΤΑΚΤΙΔΟΥ

Η ΤΕΧΝΗ ΣΤΗΝ ΚΙΝΑ

Ἡ κρίση γιὰ νᾶναι δίκαιη, ὅσο γίνεται, πρέπει νὰ στηρίζεται σὲ μιὰ κάποια δάση, νάχει ἓνα γνώμονα γιὰ νὰ μπορεῖ ἓνας νὰ συγκρίνει. Εἶναι γι' αὐτὸ ποὺ ὁ νόμος τῶν ἀναλογιῶν ἔχει τὴ θέση του. Μιλώντας γιὰ τὴν κουλτούρα σήμερα στὴ Λαϊκὴ Κίνα, δὲν μπορεῖς νὰ κλείσεις τὰ μάτια στὸ τί ἦταν ἡ πολυάνθρωπη αὐτὴ χώρα πρὶν ἀπὸ τὸ σημερινὸ καθεστῶς, οὔτε νὰ παραβλέπεις τοὺς στόχους ποὺ θέτει.

Ὅταν κρίνουμε τοὺς ἄλλους δὲν πρέπει — νομίζω — νὰ ξεχνοῦμε τὶς δικές μας περιπτώσεις. Ἡ ἀγωνιστικὴ ἢ στρατευμένη, ὅπως τὴ λέμε Τέχνη, ἦταν καὶ εἶναι θέμα ἀντιλεγόμενο στὴν Κύπρο. Μὰ κι' οἱ ἀντίπαλοι τῆς στρατεύσεως τῆς Τέχνης, μποροῦν νὰ ὑψώσουν φωνὴ διαμαρτυρίας, τολμοῦν νὰ διαφωνήσουν μὲ τὸ περιεχόμενο τῆς Τέχνης στὴν Κύπρο, τῆς Τέχνης ὅπως τὴν ἐκφράζουν ὅλοι οἱ τομεῖς τῆς παρουσίας της, ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴν περίοδο τῆς μεγάλης συμφορᾶς ποὺ ἐπληξε τὸ νησί μας; Ἡ λογοτεχνία μας, ἡ ζωγραφικὴ, ἡ γλυπτικὴ, ἡ μουσικὴ μας ἔχουν ἐπηρεαστῆ ἀπὸ τὴ συμφορὰ καὶ σπανίζει τὸ εἶδος τῆς Τέχνης ποὺ συγγενεῖ με τὴ θεωρία «ἡ Τέχνη γιὰ τὴ Τέχνη». Ὅσοι δικοὶ μας ἄνθρωποι ἀσχολοῦνται μὲ τὴν Τέχνη, ὄχι ἀπλῶς ἔχουν στρατευθῆ, ἀλλὰ ἔχουν αὐτοστρατευθῆ γιὰ νὰ τραγουδήσουν ἢ νὰ ζωγραφίσουν τὸν πόνο τοῦ λαοῦ μας καὶ τὴν ἀγωνιστικὴ του θέληση γιὰ ἐπανόρθωση τῆς ἀδικίας, γιὰ τὴ δικαίωση.

Ἡ Κίνα — ἄς ἐπιτραπῆ νὰ χιλιοειπωθῆ — εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς λίγες χώρες μὲ παμπάλαιο πολιτισμὸ. Ἡ καλλιέργεια ποὺ ἐκπηγάξει ἀπ' αὐτὸ τὸν πανάρχαιο πολιτισμὸ εἶναι ὡς τὴν ἐποχὴ — ποὺ τόσα ἔχουν ἀλλάξει ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα — αἰσθητῆ στὴ μεγάλη αὐτὴ χώρα. Αἰσθητῆ ὄχι μόνον ἀπὸ τὰ πάμπολα μνημεῖα τοῦ πολιτισμοῦ αὐτοῦ (ἡ Κίνα εἶναι ἓνας μοναδικὸς παράδεισος γιὰ τὴν ἐπιστῆμὴ τῆς Ἀρχαιολογίας), ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ χαρακτῆρα τοῦ ἀπλοῦ κινέζου, εἴτε εἶναι χειρῶνακτας ἐργάτης στὸ ἐργοστάσιο ἢ στὸ ἀγρόκτημα, εἴτε εἶναι ἐργάτης τοῦ πνεύματος. Ἡρεμὸς ὁ κινέζος, λεπτὸς στοὺς τρόπους του, εὐγενής, σιγομίλητος καὶ πάντα χαμογελαστὸς καὶ αἰσιδόξος. Δὲν εἶναι αὐτὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα μιᾶς ἱστορικῆς συνέχειας τῆς πολιτιστικῆς παράδοσης ποὺ ἔχει τὶς ρίζες της στὰ δάθη τῶν αἰώνων;

Οἱ κινέζοι ἡγέτες εἶναι εὐθεῖς στὶς κουβέντες τους καὶ στὶς πράξεις τους. Δὲν εἶναι διπρόσωποι. Σοῦ λένε: Ἀγωνιστήκαμε ἐναντίον ξένων καὶ γτόπιων δυνάμεων ποὺ διαφωνοῦσαν μὲ τὴν πορεία μας πρὸς τὸν κομμουνισμὸ, τὴ νέα αὐτὴ κοινωνία ποὺ οἰκοδομοῦμε στὴν Κίνα, καὶ νικήσαμε. Ἐχοῦμε ἐπιβάλει τὸ νέο καθεστῶς καὶ δουλεύουμε γιὰ νὰ κτίσουμε τὴν κομμουνιστικὴ κοινωνία. Δὲν πρόκειται γιὰ εὐκόλο ἐγχείρημα, ἀλλὰ γιὰ τὸ πιὸ δύσκολο ποὺ ἔχει νὰ καταγράψει ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας. Στὴν προσπάθειά μας γιὰ τὴν οἰκοδόμησι τῆς κομμουνιστικῆς κοινωνίας εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιστρατευθοῦν ὅλες οἱ δυνάμεις. Ὅλα, χωρὶς καμμιά ἐξαιρέση, ὑποτάσσονται στὴν προσπάθεια γιὰ τὴν οἰκοδόμησι τῆς κομμουνιστικῆς κοινωνίας στὴν Κίνα. Καὶ ἐξαιρέση δὲν μπορεῖ καὶ δὲν εἶναι νοητὸ νὰ γίνει γιὰ τὴν Τέχνη, τὴν κουλτούρα. Εἶναι ἡ Τέχνη, ἡ Κουλτούρα στὴν Κίνα, στρατευμένη γιὰ νὰ ἐξυπηρετήσῃ αὐτὸ τὸ σκοπὸ ποὺ οἱ κινέζοι ἡγέτες τὸν θεωροῦν ὕψιστο, πρωταρχικὸ. Γι' αὐτὸ ὅ,τι δὲν ἐξυπηρετεῖ αὐτὸ τὸ σκοπὸ ἀπαρρίπτεται καὶ ὅ,τι τὸν ἀντιμάχεται παραμερίζεται καὶ καταπολεμεῖται.

Ἡ Τέχνη εἶναι ὄπλο ἀγῶνα. Καὶ σὰν ὄπλο ἀγῶνα γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῶν στόχων τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Κίνας χρησιμοποιήθηκε καὶ χρησιμοποιεῖται. Μέσα στὴ φωτιά τοῦ πολέμου ἐνάντια στοὺς ἰάπωνες εἰσβολεῖς καὶ τοῦ ἐμφύλιου πο-

λέμου, ο Μάο Τσέ-τούγκ συγκροτούσε στο αρχηγείο στο Γενάν το «Φόρουμ» των Κινέζων συγγραφέων και καλλιτεχνών για να μελετήσουν την πολιτική και στρατιωτική κατάσταση στη χώρα και να πάρουν αποφάσεις για την καλύτερη χρησιμοποίησή του όλου της Τέχνης στον αγώνα τους.

Τη σημασία που αποδίδουν οι ηγέτες της Κίνας στη συμβολή της Τέχνης για την επιτυχία των στόχων τους τη δίνουν ίσως αυτά τα λόγια του Μάο Τσέ-τούγκ: «Στρατός χωρίς κουλτούρα, είναι στρατός χωρίς κεφάλι». Ο Μάο Τσέ-τούγκ και ο Κούο Μό-γιό (μεγάλος επιστήμονας και διανοητής, που λέγεται πως είναι από τους λίγους κινέζους που ξέρουν και τις 50.000 χαρακτήρες του κινέζικου αλφαβήτου) είναι κι' οι δυο από τους κορυφαίους ποιητές της Κίνας.

Αφού η Τέχνη είναι όπλο τους εξυπηρετεί τους στόχους του νέου καθεστώτος, αποτελεί απαραίτητο στοιχείο της ζωής του λαού της Κίνας. Κάθε μορφή τέχνης διδάσκεται σ' όλα τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, από το νηπιοκομικό σταθμό ως το πανεπιστήμιο. Παρενετικά θα μπορούσα να πω πως οι κινέζοι έχουν μια ιδιαίτερη έφεση στο θέατρο. Παιδάκια των νηπιαγωγείων που έκτελούσαν καλλιτεχνικό πρόγραμμα προς τιμή της επίσκεψής μου στο σχολείο τους, ήταν ώριμοι ήθοιοι.

Στη Σαγκάη επισκέφθηκα ένα από τα έντεκα «Παλάτια του Παιδιού», ένα τεράστιο οίκημα — παλιό αρχοντικό — που σήμερα είναι μια κυψέλη που δούζει από τις χιλιάδες παιδιά που στις διάφορες αίθουσές του ασχολούνταν με τη μουσική, (φωνητική και άλλη), το χορό, τη ζωγραφική, τη γλυπτική με κάθε μορφή τέχνης, κάτω από την καθοδήγηση δασκάλων.

Στα εργαστήρια χειροτεχνίας και άλλων έργων λαϊκής Τέχνης, λαϊκοί καλλιτέχνες δουλεύουν ακούραστα δημιουργώντας αριστουργήματα. Σ' ένα χωριό — φημισμένο για την πληθώρα των λαϊκών, ζωγράφων — κουβέντιασα για ώρες ακούοντας τις απόψεις των ανθρώπων αυτών για την τέχνη. Οι πίνακές τους έχουν θέματα από τη ζωή των αγροτών κυρίως, αλλά και των εργατών. Το ότι οι πίνακές τους είναι δημιουργήματα λαϊκών ζωγράφων φαίνεται από την πρώτη ματιά στη μόνιμη έκθεση που διατηρείται στο χωριό. Έργα τους περιλαμβάνονται σε εκθέσεις που περιοδεύουν σ' όλη την Κίνα και σε χώρες του έξωτερικού. «Δεν υπάρχει για μας αυτό που λένε μερικοί «ή Τέχνη για την Τέχνη», λένουν οι λαϊκοί αυτοί ζωγράφοι. Η Τέχνη, υπηρετεί πάντα κάποιο σκοπό, καλό ή κακό. Σε μας η ζωγραφική μας εξυπηρετεί τους στόχους που καθορίζει η ήγεςία μας. Και είναι Τέχνη κατανοητή από τις μάζες του λαού μας και αυτό για μας έχει πρώτη σημασία».

Η μουσική και ο χορός, δυο άλλες μορφές Τέχνης πολύ αγαπητές και διαδομένες στην Κίνα έχουν σαν θεματά τους τα φλέγοντα προβλήματα της ζωής. Οι χοροί τους είναι καταπληκτικοί σε μορφή και εμφάνιση. Απορείς κάθε τόσο, βλέποντας μια χορευτική παρουσίαση, αν οι χορευτές κι' οι χορεύτριες είναι ανθρώπινα πλάσματα με σάρκα και οστά κι' όχι αντικείμενα κατασκευασμένα από λάστιχο. Τόση είναι η εκπληκτική ευελιξία τους. Τα θέματα τους από την καθημερινή ζωή και πάλη που διεξάγει η Κίνα στους πολυμορφους τομείς των ενδιαφερόντων της για να πετύχει αυτό που έταξε σαν στόχο της.

Η Τέχνη στην Κίνα θητεύει για να εξυπηρετήσει τους σκοπούς του νέου καθεστώτος.

LEISURE

Ἐνιωθε μέσα του τὴν ἀγωνία τοῦ σύμπαντος νὰ στροβιλίζει τὰ σωθικά του. Νέος: ἔτσι λεγόταν. Ἡ ἡλικία θλέπετε, τὰ ἀπωθημένα συναισθήματα, ὁ ἐπαναστατημένος ἄνθρωπος, ἡ ρομαντικὴ ποίηση κι ἡ ἀντιστασιακὴ μουσικὴ... Τὰ συναισθήματα τούτα τὸν δάριναν πάλι σήμερα καὶ θυθίστηκε σὲ βαρεῖα συλλογή.

Ἦταν χειμῶνας, Γενάρης μῆνας τοῦ παρόντος ἔτους, τοῦ τρέχοντος αἰῶνος... Ἄναψε τὴν ἠλεκτρικὴ σόπα. — Τὴν εἶχε ἀγοράσει μὲ τὸν πρῶτο μισθὸ του. Ἦταν ἀπαραίτητα ἐκεῖ ποῦ ἔμενε. Τὰ παράθυρα δὲν ἔκλειναν καλά, οἱ πόρτες εἶχαν γιὰ στολίδια χαραμάδες κι ὁ ἀγέρας χειμῶνα καλοκαίρι σουλατσάριζε στὸ δωμάτιό του καθημερινὸς μουσαφίρης. —

Χώθηκε στὴ συνηθισμένη πολυθρόνα. Βαθειά. Ἔβλεπε στὸ μαγνητόφωνο μιὰ κασέτα ποῦ μιλοῦσε γιὰ τὸν ἔρωτα καὶ τὴν ἐπανάσταση τῶν καρδιῶν κι ἀγκάλιασε μὲ τὸ βλέμμα του τὸ συνηθισμένο δωμάτιο τῶν ἀπλῶν διαστάσεων. Πίστευε στὴ δύναμη τῆς μουσικῆς. Τοῦ ἄρεσε πολὺ ἡ μουσικὴ. Στις δύσκολες στιγμὲς ἐνεργοῦσε πράγματι σὰν καταλύτης...

Στὴν κορφὴ, πάνω στὸν τοῖχο — φρεσκοπογιατισμένο σὲ χρῶμα μπλέ ανοιχτὸ — τοῦ χαμογελοῦσε μέσα ἀπὸ δυὸ φωτεινὰ μάτια ἡ μαρτυρικὴ ὄψη κάποιου μεγάλου ποιητῆ, ποῦ ἀξιώθηκε νὰ ταχτοποιηθεῖ στὸ χρόνο μέσα ἀπὸ βιβλία πολλὰ καὶ φωτογραφίες, σὰν αὐτὴ ποῦ κρεμνόταν ἀπέναντί του, στολίδι τοῦ τοίχου. Δεξιά ὁ Ἀπόστολος Λουκάς, ταχτοποιημένος κι αὐτὸς σὲ ἀντίγραφο Βυζαντινῆς ἀγιογραφίας. Ἦταν καὶ κατὰ κάδρα χαρακτικῆς, κατὰ κορνιζαρισμένα διπλώματα, κάποια ρητά, ἕνας στίχος ἐμπνευσμένος: «πάντα, πάντα περνᾶς τὴ φωτιά γιὰ νὰ φτάσεις τὴ λάμψη», τοῦ Ἐλύτη, καὶ μιὰ τριδιάστατη κάρτα ποῦ ἔδειχνε ἕνα τρικάρτο καράβι νὰ παραδέρνει μεσοπέλαγα. Δεξιά, πρὸ χαμηλὰ στὸν τοῖχο, ἕνα ἡμερολόγιο τοῦ τοίχου μετροῦσε τίς μέρες καὶ τοῦ θυμίζε τὴν ἀναγκαστικὴ ἀλλαγὴ. Ἀριστερὰ ἡ βιβλιοθήκη του. Πάντα ἦταν περήφανος γιὰ τὴ βιβλιοθήκη του. Γιὰ τίποτε ἄλλο δὲν ἦταν περήφανος. Ἦτανε σχεδὸν ξέχειλη ἀπὸ βιβλία. Βιβλία κάθε λογῆς. Γιὰ ἔβα σχεδὸν τὰ ἐνδιαφέροντα. Τοῦ ἄρεσαν πάντα τὰ καλά βιβλία. Καὶ τ' ἀγόραζε. Ἀφειδώλευτα. Τύχαιναν ποῦ καὶ ποῦ μερικὲς ἀπώλειες — ποῦ τὸν πίκραιναν πολὺ ὁμολογουμένως — ἀπὸ κάποιους καλοὺς φίλους, ποῦ ποτὲ δὲν τοὺς δοηθοῦσε ἡ μνήμη τους, ὅταν τύχαινε νὰ δανεῖζονται ξένα βιβλία.

Ἦθελε κατὶ νὰ κάνει. Σκέφτηκε νὰ διαβάσει ἕνα βιβλίο. Ἐρίξε μιὰ γρήγορη ματιὰ στὴ Βιβλιοθήκη του. Ἀπὸ ποῦ ν' ἀρχίσει; Ἐνιωθε νευρικότητα. Ἡ ἐλευθερία τῆς ἐκλογῆς — ὡς συνήθως — τὸ βασάνιζε.

Εἶχε ἀποφασίσει πρὶν καιρὸ, νὰ διαβάσει τοὺς «Ἀδελφοὺς Καραμαζώφ», ἕνα βιβλίο δοκιμίων, μιὰ Ποιητικὴ Ἀνθολογία καὶ ἕνα βιβλίο Ἑγγλέζικο. Τὸν ἐνδιέφερε ἀκόμα ἡ μελέτη τῆς Ἑλληνικῆς Μυθολογίας κι εἶχε περιέργεια ν' ἀσχοληθεῖ λίγο μὲ τὴν Ἁγία Γραφή.

Ἦστερα, κάποιος σοφός, ἀπ' αὐτοὺς ποῦ διαλαλοῦνε ἄφοβα τὰ «πρωτοποριακὰ» τους πιστεύω κι ἔχουνε πέραση στὰ συνοικιακὰ καφενεῖα, τοῦ ἔχει κάποτε, πὼς τὰ βιβλία εἶναι μὲν ἀφέλιμα, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὰ ἔσπολαμε ποῦ καὶ ποῦ, γιὰ νὰ μὴ χάσουμε τὴ συνέχεια τῆς ζωῆς, ποῦ ὀπωσδήποτε βρίσκειται συνήθως ἔξω ἀπὸ τὰ βιβλία. Φυσικά, τοῦ ἔχει ἀκόμα πρὶν ὁ «φιλόσοφος» ἐκεῖνος, ὀλοκληρώνοντας τὴν τοποθέτησή του, πὼς θὰ μπορούσε νὰ κερδίσει περισσότερα — σὲ χρῆμα ποῦ πάντων καὶ σὲ ζωὴ ἐγνοεῖται — ἂν, ἀκόμα καλύτερα, ἔκανε ὅπως κι ἐκεῖνος. Ἄν γινόταν δηλαδὴ πιστὸς ἀκόλουθος τῆς «ζωῆς».

—Γιὰ νὰ μὴ χάνεις τὴ συνέχεια δηλαδή, ὄχι γιὰ τίποτ' ἄλλο, τοῦ ἔλεγε χαρακτηρηστικά.

Τοῦ τὸ τόνισε ἐπανειλημμένα, κι οἱ παριστάμενοι μαθητὲς τοῦ «φιλόσοφου» κοινοῦσαν ἐπιδοκιμαστικά τὰ «μεγάλα» κεφάλια τους στὸ συνοικιακὸ καφενεῖο... Μεθοδὸς δοκιμασμένη σὰν νὰ θέλανε νὰ τοῦ ὑποδείξουν.

Παρὰ λίγο νὰ τοὺς πιστέψει καὶ τὸ δοκίμασε γιὰ λίγο, ἔχοντας πάντα κατὰ νοῦ τὸ Ἀποστολικὸ «τὰ πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε». Ἄρκεσε μόνο πολὺ λίγος καιρὸς. Πολὺ σύντομα ἀναγκάστηκε νὰ ἐπιστρέψει. Εἶχε χάσει τὸν προσανατολισμὸ του. Ἐγιώθε καράβι δίχα πυξίδα, θάλασσα δίχα νερό, ἀνερμάτιστος, μόνος ἐπὶ τέλους, πῶς νὰ τὸ κάνουμε;

Ἄκουσε τότε τὴ διαμαρτυρία τῆς παραμελημένης του ψυχῆς κι ἐξομολογήθηκε τὴν ἁμαρτία του μὲ πόνο καὶ μεταμέλεια στοὺς ἀγαπημένους πικροὺς συντρόφους του. Καὶ τὸν συχώρεσαν. Χάρηκε ἀφάνταστα, χάρηκε πολὺ. Ξαναβρῆκε τὸν ἑαυτό του. Γύρισε σὲ μέρη γνῶριμα, βρῆκε τὴ γαλήνη πού ἀναζητοῦσε, τὴν ξεκουράση πού δὲν τὴν ἀπαντοῦσε πουθενά ἄλλοῦ. Μπήκε στὸ δρόμο πού τοῦ ταίριαζε καὶ τοῦ ξανοιγόταν...

Ὅμως τώρα, περνοῦσε πάλι μιὰ κρίση. Ὁ χρόνος τὸν βάραινε. Γύρευε σωστικὴ διέξοδο. Θὰ στρεφόταν λοιπὸν κατὰ κεῖ, πού ποτὲ δὲν καταδοκοῦσε τὸ ἐνδεχόμενο τῆς προδοσίας καὶ τῆς ἐγκατάλειψης. Τὶ αὐτὸ ἦταν ἀπόλυτα βέβαιος.

Πολλὰ ὄμως τὰ διβλία. Ποιὸ νὰ διαλέξει; Καθὼς αὐτὰ συλλογιζόταν καὶ μονολογοῦσε, προσπαθώντας νὰ δώσει λύση στὸ πρόβλημά του, νὰ σου χτυπᾶ ἡ πόρτα. «Ἡ ζωὴ», σκέφτηκε, «μᾶς θυμῆθηκε».

—Ἐμπρός, ἀποκρίθηκε θαρραλεστάτα καὶ σηκώθηκε ν' ἀνοίξει. Γύρισε μ' ἕνα γράμμα στὸ χέρι. Ἔτσι λοιπὸν τώρα, ἀναγκαστικά πιά, παράτησε τοὺς λογισμοὺς, πού ὡς πρὶν ἀπὸ λίγο τὸν ἀπασχολοῦσαν, καὶ μετατοπίστηκε πρὸς στιγμὴ στὸν κόμο τῆς πραγματικότητας.

Κάποιος φίλος ἀπὸ μακριὰ — ἦταν καὶ καθυστερημένο τὸ γράμμα — τοῦ εὔχονταν Χρόνια πολλά, Καλὰ Χριστούγεννα — καλὰ, κακά, πάει πιά πέρασαν, μονολογεῖ — καθὼς ἐπίσης ἄμετρη εὐτυχία καὶ χαρὰ στὸν καινούργιο χρόνο.

«Καλὸς εἶναι καὶ τοῦ λόγου του», σκέφτηκε κι ἄφησε τὴ σκέψη του νὰ ὑλοποιηθεῖ. «Ἄμετρη, ἄκου ἄμετρη εὐτυχία! Σάμπως ὡς τώρα νὰ μετροῦσε τὴν εὐτυχία του, ἢ σάμπως ἐκείνη νὰ τὸν μετροῦσε κἄν. Κι ἂν ἔρθει ἄμετρη σὲ μένα», συνεχίζει τὸ μονόλογό του, «τί θὰ μείνει γιὰ τοὺς ἄλλους; Θὰ ἔχε ξεχάσει φαίνεται ὁ φίλος, πῶς θὰ ἔπρεπε νὰ κρατῆσει καὶ λίγη γιὰ τὸν ἑαυτό του, γιὰ τὴν οἰκογένειά του τέλος πάντων, γιὰ τὰ πιὸ στενὰ συγγενικά του πρόσωπα ἂν μὴ τι ἄλλο. Γιατί, ἐδῶ πού τὰ λέμε, δὲν μπορείς κύριε ἔτσι ἀστόχαστα, ἔτσι ἀπρομελέτητα, ν' ἀδράξεις τὴν εὐτυχία δλάκερη, νὰ τὴ στριμώχνεις σ' ἕνα φάκελλο, ν' ἀμολᾷς ἕνα γραμματάκι, νὰ τῆς φτύνεις — γιὰ νὰ κλείσει ὁ φάκελλος — κι ὕστερα νὰ τὴν πετᾷς στὰ τέσσερα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντα καὶ νὰ τὴ φορτῶνεται κάποιο φτωχαδάκι ταχυδρομικὸς, γιὰ νὰ τὴ φέρι σὲ μένα, χωρὶς δικαίωμα ἢ μερικὸ γιὰ τὸν ἴδιο! Ὅχι ρε φίλε μου! Αὐτὰ τὰ πράγματα εἶναι ἀνεπίτρεπτα. Ἐξἄλλου δὲν τὸ ἔξερεις; ἐπὶ τέλος δὲν τὸ μαθες; κανεῖς δὲν σοῦ τὸ ἔπε; πόσο λίγη εἶναι ἡ εὐτυχία τῆς γῆς, πῶς ἐξαντλοῦνται κάθε μέρα τ' ἀποθέματα τῶν ψυχῶν μας, πῶς χρειάζομαστε πιά λιτότητα, περισυλλογή, μέτρο. Δὲ μπορούμε — δὲν ἔχουμε αὐτὸ τὸ δικαίωμα — νὰ κάνουμε σπατάλες. Γιατί ἂν, «ὄ μὴ γένοιτο», μᾶς σωθεῖ τὸ πετρέλαιο, κάτι ἄλλο θὰ βροῦμε, κάτι θὰ μηχανευτοῦμε τέλος πάντων, κάτι θὰ ἐφεύρομε καὶ θὰ τὴ βολέψουμε. Τὶ θὰ γίνουμε ὄμως, ἂν σωθεῖ ἡ εὐτυχία; Νὰ ἴμαστε λοιπὸν καλύτερα πιὸ φειδωλοί, ν' ἀφήσουμε τὰ ἄμετρα, τὰ

ἀπόλυτα και τή χρήση τοῦ ἐπιτακτικοῦ α στο γενναιοδωρο, με λόγια — εὐχές, — διαμοιρασμό τῆς εὐτυχίας, πού κάνουμε συνήθως με πρώτη εὐκαιρία.

Σκέφτηκε νά τοῦ διαβιβάσει τίς σκέψεις του αὐτές ἀπ' ἀφορμή τῆς κάρτας, γράφοντας του ἕνα σύντομο πρὸς τοῦτο γράμμα. "Ἄλλωστε, φίλος ἦταν — καλὸς φίλος μάλιστα, γιὰ νὰ τὸν θυμηθεῖ ἀπὸ τόσο μακριά — και δὲν ἦταν κίνδυνος νὰ τὸν παρεξηγήσει. Κι ἐκτὸς τούτου, συλλογίστηκε, θὰ ἔπρεπε — εἶχε χρέος πιστεῦε γιὰ τοῦτο — νὰ βοηθήσει τὸ φίλο του νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὴν πλάνη του, νὰ προσαρμοστῆ στα νέα δεδομένα, νὰ κατανοήσῃ τὴ σοβαρότητα τῆς καταστάσεως, νὰ προσέξει, μήπως και κατασπαταλήσῃ ὅλα τ' ἀποθέματά του και διατρέξει στο τέλος ὁ ἴδιος τὸν ἔσχατο κίνδυνο. Τὸ ἔγραψε στο σημειωματάριό του γιὰ εὐθετότερο χρόνο και ξανακοίταξε τὴ διεβλιοθήκη του.

Κάτι γέλια στο δρόμο τὸν διάκοψαν. Σηκώθηκε. "Ἀρκετὰ εἶχε μείνει καθισμένος και εἶχε μουδιάσει σχεδὸν τὸ κορμί του ὀλάκερο. "Ἄνοιξε τὸ παράθυρο και κοίταξε ἔξω. Ὁ οὐρανὸς ξεχάστηκε πάλι σήμερα, σκέφτεται. Δὲν πρόδωσε τὸ χρῶμα του. Και τὸ κάνει συχνά, σχεδὸν κάθε μέρα τώρα τελευταία και θὰ ἔχουμε ἄσχημα ξεμπερδέματα, κατάληξε. Ποῦ ξανακούστηκε. Γενάρη μήνα νὰ ἔχουμε μέρες ἡλιόλουστες, ὀλόφωτες και γῆ σχεδὸν καφετιά ἀκόμα; Εἶναι ἀπαράδεχτα αὐτὰ τὰ πράγματα!

Ἀποξεχάστηκε στο μόνολόγό του και παρὰ λίγο νὰ δάλει τίς φωνές — κοιτάζοντας ἐν τῷ μεταξὺ ἀπ' τὸ παράθυρο συνέχεια —, ὅταν ἕνα «γεία σου» τὸν συνέφερε. — Γεία σου, ἀποκρίθηκε μηχανικά κι ἄοριστα, χωρὶς καθόλου νὰ καταλάβῃ ποιὸς τὸν χαιρέτισε.

Παρακάτω κάτι παιδιὰ χαριεντίζονταν. Γέλαγαν και παιγνίδιζαν ἀμέριμνα. "Ἐστρεψε τὸ βλέμμα του κατὰ κεῖ. "Ἐμεινε γιὰ κάμποσο νὰ τὰ κοιτάζει. Τὰ κοίταζε και σκεφτόταν, τὰ κοίταζε και χαιρόταν. Χωρὶς νὰ τὸ θέλει, χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνει. "Ἐτσι, ἀπὸ μόνο του τοῦ ἔρχοταν, αὐθόρμητο, τὸ συναίσθημα ἐτοῦτο τῆς χαρᾶς. "Ἦτανε τὰ παιδιὰ τῆς γειτονιάς του. Πολλές φορές ἔτυχε νὰ τὰ μαλλώσῃ, γιὰ τὸν ἐνοχλοῦσαν στὰ ἀτέλειωτα διαβάσματά του. "Ὁμως σήμερα ἦταν κάτι διαφορετικὸ αὐτὸ πού ἔνωθε. Τοῦ ἔφυγε λὲς ἀπὸ θαῦμα παράξενο ἢ ἐριστικὴ διάθεση. Ἀποξεχάστηκε στους συλλογισμούς του. Στάθηκε στο παράθυρο και τὰ κοιτοῦσε: Ὁ Γιαννάκης τῆς πρώτης Δημοτικῆς, ὁ Κωστάκης τῆς τρίτης, ὁ Ἄνδρέας τῆς πέμπτης, τὰ ζιζάνια τῆς γειτονιάς. τοῦ φαίνοναν χαριτωμένα. Τοῦ φαίνονταν ἀλλιώτικα ἐκείνη τὴ στιγμή. "Ἦταν κι ὁ ἴδιος ἀλλιώτικος.

Στὴν κατακλείδα τῶν στοχασμῶν του σκέφθηκε, πὼς τὰ παιδιὰ τοῦ κόσμου εἶναι πολλά, πάρα πολλά. Ἡ σκέψη αὐτὴ λὲς και τὸν συνεπῆρε, λὲς και φώτισε μιὰ σκοτεινὴ πτυχή τοῦ λογισμοῦ του, ἔδωσε φτερά στο πνεῦμα και στὴν ψυχὴ του.

«Ἄρα λοιπόν», ἀναφώνησε, «ὑπάρχει πολλὴ εὐτυχία στὴ γῆ, ἄρα ὑπάρχει ἐλπίδα, λοιπόν, ὑπάρχει μέλλον γιὰ τὸν κόσμο και τὴ ζωή...»

Ἀναθάρρησε λὲς με τοῦτες τίς σκέψεις. Ἦσυχασε μαθὲς ἢ καρδιά του. "Ἐκλεισε πάλι τὸ παράθυρο και κοίταξε τὸ ρολοῖ. Περασμένες ἔξι ἀπόγευμα. Πήγαινε σχεδὸν νὰ νυχτώσῃ γιὰ καλά. Βγήκε τότε ἀπὸ τὸ δωμάτιό του, ἀφοῦ ἔφτιαξε λίγο τὸν ἑαυτὸ του, και λεύτερος ἀπὸ σκέψεις ἔφυγε γιὰ τὸ συνηθισμένο νυχτερινὸ του περίπατο...

Εἶχε περάσει ἀκόμα ἕνα ἀπόγευμα.

Ο ΓΝΩΜΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΨΗΦΙΔΕΣ

Ἡ ἀξία τοῦ ἐπίκαιρου εἶναι ἀνάλογη μὲ τὸ ποσοστὸ τῆς διαχρονικότητος ποῦ κλείνει μέσα του.

Ἡ συνείδηση πὼς στερούμαστε πολλὰ ἀγαθὰ ποῦ δὲν τὰ γνωρίζουμε, εἶναι τραγικότερη ἀπ' τὴ συνείδηση πὼς εἴμαστε ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ πολλὰ κακὰ ποῦ δὲν τὰ ξέρουμε.

Ἡ ἠθική, γιὰ ἄλλους εἶναι ἀμυντικὸ ὄπλο καὶ γι' ἄλλους ἕνα ἐπιθετικὸ, πολὺ φοβικὸ. Ἐλάχιστοι εἶναι ἐκείνοι — οἱ ἄοπλοι — ποῦ βλέπουν τὴν ἠθικὴν σὰ μιὰ φυσικὴ κατάσταση τοῦ πολιτισμένου ἀνθρώπου.

Ἡ Τέχνη εἶναι μιὰ αἰτία κι ἕνα μέσον αὐτογνωσίας. Ἡ ἐπεξεργασία τοῦ αἰσθητικοῦ ἀντικειμένου, συνοδεύεται ἀπὸ μιὰ αὐτοεπεξεργασία καὶ αὐτοενδοσκόπηση. Τὸ αἰσθητικὸ κάλλος εἶναι ἕνας καθρέφτης ποῦ μπροστὰ του ἡ ψυχὴ πετυχαίνει τὴν αὐτοανάλυση καὶ αὐτογνωσίαν της.

Ἄνθοφορία καὶ καρποφορία πνευματικὴ: Μὲς στὴν καρδιά τοῦ μεγάλου ἀνθους, συνυπάρχει ἀρχικὰ ὁ μικρὸς καρπός. Ὑστερα, τὸ ἄνθος εἶναι περιττό. Ὅμοια καὶ στοὺς νέους ἀνθρώπους, ὁ φιλοσοφικὸς λόγος συνυπάρχει μὲ τὴν πλατειὰ καλολογικὴ γοητεία. Μὲ τὰ χρόνια, ὅ,τι ἔχει ἀποκλειστικὴ σημασία εἶναι ὁ καρπός τῆς σοφίας. Μὰ συχνὰ ἡ ἀνθοφορία δὲν καταλήγει στὴν καρποφορία.

Ἡ θυσία τοῦ «μαζικοῦ ἀνθρώπου» δὲν εἶναι ἀνάλογη συγκριτικὰ μὲ τὴ θυσία ἑνὸς «μοναχικοῦ ἀνθρώπου». Ἡ ὁμαδικὴ ὑπόβολή κάνει τὴν πρώτη θυσία εὐκολώτερη ἀλλὰ εὐτελέστερη.

Οἱ ἄνθρωποι διαιροῦνται σὲ δυὸ μεγάλες κατηγορίες: σ' αὐτοὺς ποῦ γράφουν τὴν περιφέρεια τοῦ κύκλου τῆς ζωῆς τους μὲ κέντρο τὸ Ἐγὼ τους, καὶ σ' ἐκείνους ποῦ μεταθέτουν τὸ κέντρο αὐτὸ στὸ Ἐσύ, ἔτσι ποῦ τὸ Ἐγὼ τους μένει ἔξω ἀπ' τὴν περιφέρεια τοῦ κύκλου.

Ἀπὸ τότε ποῦ τὸ «παιδεύεσθαι» καὶ «διαστοχάζεσθαι» — ὅπως τὸ συνέλαβαν οἱ Ἕλληνες — ἔπαψε νὰ εἶναι τὸ πρῶτιστο καὶ κύριο ἐπάγγελμα τοῦ ἀνθρώπου, ὅσο κανεὶς ὀλοκληρώνει μέσα του τὴ γνώση ἑνὸς ἐπαγγέλματος — κι ὅσο ἐξειδικεύεται μὲ μονομέρεια σ' αὐτὸ — τόσο ἐκεῖνο δὲν τὸν ὀλοκληρώνει πνευματικὰ καὶ δὲν τὸν γεμίζει ψυχικά. Ὁ Μάρκος Αὐρήλιος, τὸ πιὸ ιδεώδες ἐπάγγελμα, τοῦ νὰ βασιλεύει, τὸ θεωροῦσε «τεχνίον» δηλ. ἐπαγγελματάκι, καὶ πρόσεχε πάντα νὰ «μὴ ἀποκαισαρῶθῃ»!

Ἡ πραγματικὴ πατρίδα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὁ ἄνθρωπος.

Ἡ ἔντονη καὶ ὀδυνηρὴ συνείδηση τῆς ταχύτητος μὲ τὴν ὁποία κυλάει ὁ χρόνος, κεντρίζει τὴν ψυχὴ γιὰ δημιουργία.

Τὸ νὰ μὴ γεράξεις, δηλαδὴ νὰ μὴν ἀλλοιώνεσαι, εἶναι σὰ νὰ μένεις πιστὸς στὸν ἑαυτό σου.

Καὶ ἡ φωτιὰ φلואρεῖ μὲ τὴ γλώσσα τῆς φλόγας της· καὶ μάλιστα ὅσο πιὸ μεγάλη εἶναι ἡ φλόγα της τόσο πιὸ μικρὴ εἶναι ἡ ἀνθρακιά της.

Ἡ ζωὴ, σὰν μεγάλος κατακτητῆς, ποῦ ὅμως τὸν θαυμάζουμε καὶ τὸν ἀγαποῦμε τόσο ποῦ ταυτιζόμαστε μαζί του, μᾶς κυριεύει, πρὶν ἀκόμα ὀπλιστοῦμε μὲ πνεῦμα

και κρίση, δηλ. στην παιδική μας ηλικία. Γι' αυτό και μένουμε ισόβιοι αιχμάλωτοι αυτής της ηλικίας.

Δέν είναι μόνο ο λόγος αλλά και η σιωπή του άλλου που έχει σε μας έναν εσωτερικό αντίλαλο· και μάλιστα η σιωπή είναι κάποτε ήχηρότερη.

Μήν πετᾶς τὰ πράγματά σου· γι' αυτό υπάρχουν τὰ ντουλάπια.

Μήν πετᾶς τις σκέψεις σου· γι' αυτό υπάρχουν τὰ τε ράδια.

Μοιάζουμε κάποτε με τὰ τραίνα στο σταθμό: όταν διασταυρωθούμε με μιὰ ιδιοφυΐα που προηγείται δραστήρια και δημιουργικά σε σχέση με τὴ στατικότητα μας, νομίζουμε πὼς ἔμεις πάμε πρὸς τὰ πίσω, πὼς εἴμαστε περισσότερο ἀρνητικοὶ ἀπ' ὅσο πράγματι εἴμαστε.

Τὸ «πνευματώδες» δέν εἶναι βασικὸ γνῶρισμα τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου, ὅπως ἡ παγουργία δέν εἶναι γνῶρισμα τῆς ἀληθινῆς εὐφυΐας.

Ὅταν ἡ ἔμπνευση δέν εἶναι στήν ἀκρὴ τῆς πέννας σου, μάταια τὴν ἀναζητᾶς στὰ δάθη τοῦ νοῦ.

Ἀκόμα κι ὁ ἴδιος ὁ πνευματικὸς δημιουργὸς — σὰ νὰ μὴ ξέρει ἀκριβῶς τὴν ἀλήθεια πὼς κλείνει τὸ ἔργο του — συμφωνεῖ με τὴν κριτικὴ ἐκείνη πὼς μιλάει γιὰ μιὰ διαφορετικὴ ἀλήθεια, πὼς ὅμως τὸν κολακεύει.

Ζεῖς πολλαπλὴ ζωὴ ὑφαίνοντας τὴ ζωὴ σου με τὴ ζωὴ τοῦ ἄλλου. Ἡ μητέρα πὼς διαπλέκεται στὴ ζωὴ τῶν παιδιῶν της, ζεῖ πολλὲς και πολυδύναμες ζωές.

Σὲ ἄλλους ἡ γλῶσσα εἶναι ἓνα ὄργανο κι ἄλλοι εἶναι ἓνα ὄργανο τῆς γλῶσσας τους.

Ἡ γνῶση δέν περιορίζει τὴ φαντασία, ἀπλῶς τὴ μετατοπίζει.

Ἡθικὲς διδαχὲς ἀπ' τὸν ἀνήθικο: χρυσὰ νομίσματα λερωμένα.

Τὸ ἓνα σκέλος τῆς σοφίας εἶναι νὰ σπουδάζεις τὴ γνῶση· τὸ ἄλλο, νὰ σπουδάζεις τὴν ἀμάθεια.

Πολλοὶ ἄνθρωποι μοιάζουν με τὰ καταστήματα ἐκεῖνα πὼς ἔχουν ὅλη σχεδὸν τὴνπραμάτεια τους στὴ βιτρίνα, και μέσα εἶναι ἄδεια.

Κάθε κατανόηση, φέρνει μέσα της ἓνα μικρὸ ποσοστὸ παρανόησης.

Στὴν τέχνη πρέπει νὰ καταφεύγουμε μονάχα ὅταν τὴν ποθοῦμε ἐπιτακτικά. Αὐτὸς πὼς χωρὶς νὰ διψάει πίνει νερό, ποτὲ δὲ θὰ διψάσει, και ποτὲ δὲ θὰ καταλάβει τὴν ἀξία τοῦ νεροῦ.

Τὸ τελικὸ κέρδος πὼς προέρχεται ἀπὸ μιὰ γενικὴ συζήτηση στήν ὁποία προσκομίσαμε και τίς δικές μας ἀπόψεις, μοιάζει με τὸ κέρδος πὼς προέρχεται ἀπ' τὴν τραπέζικὴ ἐκμετάλλευση τῶν χρημάτων μας. Χωρὶς νὰ μετέχουμε ἐνεργῶς — καταθέτοντας τίς ἰδέες μας — στὴ συζήτηση, ἄς μὴν περιμένουμε θετικὸ κέρδος.

Εἶναι σφάλμα νὰ λέμε πὼς ἓνα πρόβλημα «ἔχει λυθεῖ» ἐπειδὴ ἔμεις τὸ λύσαμε, και μάλιστα με τὴν πίστη.

Ὅταν ἀνοίγουμε και διαβάζουμε ἓνα βιβλίο, ψυχολογικά εἶναι κάτι ἀνάλογο, σὰ νὰ μπαίνουμε σ' ἓνα ξένο σπίτι, ἀπ' ὅπου λείπει ὁ νοικοκύρης.

ΜΑΡΙΟΝΕΤΕΣ

Σφούγγιζε τις λέξεις από τὸ μέτωπό της καὶ τις τραγάνιζε στὸ κάτω χεῖλος. Λέξεις, πού νά τις μιλήσεις ξεχνήσουν. - Ἐξηγήσεις. Ἄλλὰ τώρα ἦταν τὸ ἴδιο, ἦταν πολὺ ἀργά, ἔπεφταν χωρὶς νὰ ἀκουστοῦν. Οἱ λέξεις ἔαστοχοῦσαν σὲ μιὰ θολή εὐστροφία τῆς γλώσσας. Ἐὰν μποροῦσε νὰ γυρίσει, πρὸς τὰ ποῦ; Ἡ ἀνάμνηση πίεζε διαλύοντας τὸ μνημονικό της, ἀλλὰ μόνον πρὸς τὰ ἔμπρὸς, ἢ σταματώντας, μένοντας ἐπὶ τόπου, ἐνῶ ἡ ταινία γύριζε μέρα καὶ νύχτα. Τὸ μέλλον ἔμενε θαμπὸ ἐκείνη τὴν μακρόχρονη στιγμή. Δὲν μποροῦσε πιά νὰ πάει οὔτε μπροστὰ οὔτε καὶ πίσω — ξανά πίσω, ἐντεινώντας τὰ χέρια ἀνάμεσα στους βράχους πρὸς τὸ φῶς, τυλιγμένη μέσα σ' ἓνα αἰμοματοκόκκινο πέπλο φαρδεῖα πλατειὰ πάνω στὴ ζεστὴ ἄμμο — πῶς μαζεύεται τὸ τόσο πολύτιμο ἀγαθὸ ἐνὸς μυαλοχυλοῦ.

Ὅταν ἡ Τζούντυ γύρισε ἀπὸ ἓνα ταξίδι, ὅλοι τὸ κατάλαβαν, ἡ Τζούντυ εἶχε ἀλλάξει. Δὲν ἦταν μόνο τὰ φορέματα, αὐτοὶ οἱ μακριοὶ χιτῶνες καὶ τὰ πέπλα, πού κυμάτιζαν γύρω της. Φοινοῦσαν ταραγμένη. Ἔδινε ἀόριστες ἀπαντήσεις ἢ καὶ καμιά ἀπάντηση.

Ἦπῃρχε ἀκόμα φῶς ἀπάνω της, ὅμως εἶχε ἀλλάξει, ὅλα εἶχαν ἀλλάξει. Σκιές σκοτεινιάζαν τὸ φῶς, ἡ ἀγωνία γρηγοροῦσε ἐπάνω της, δὲν τὴν ἄφηνε ἀπὸ τὰ μάτια. Οἱ σκιές σέρνονταν μὲ θελουδένιες πατοῦσες καὶ ξάπλωναν μόλις ἔφταναν κοντὰ της τὰ πλοκάμια τους καὶ τὴν ἔσπρωχναν σὲ μιὰ γωνιὰ ἀπ' ὅπου δὲν μποροῦσε νὰ δραπετεύσει. Οἱ σκιές ἔπαιρναν μορφές καὶ οἱ μορφές διαλύονταν σὲ σκιές, ἄπλωναν φτεροῦγες ἀντὶ χέρια. Ὅμως πιὸ φοβερὰ ἔνοιωθε τὰ πρόσωπα, ὅταν ἔσκυθαν ἀπὸ πάνω της, ἐνῶ κοιμόταν. Τὶς περισσότερες φορές δὲν κοιμόταν καθόλου, ἔπαιζε τὴν κοιμισμένη, γιατί οἱ ἀδέβαιοι φόβοι ἦταν μεγαλύτεροι, καὶ τέλος ἀρνιόταν ὀλωσθῆναι νὰ πάει στὸ κρεβάτι. Καθόταν τότε τὴν νύχτα σὲ μιὰ πολυθρόνα μὲ τοὺς κτύπους τῆς καρδιάς της, μὲ τὸ κτύπημα τοῦ ρολογιοῦ, μὲ τοὺς ἀναστεναγμοὺς τῶν παραθυριῶν καὶ ἀγωνίζοταν νὰ μείνη ξύπνια, γιὰ νὰ δεῖ τὰ μάτια, πού στρέφονταν πρὸς τὰ πάνω της. Μάτια μὲ τὸ μέγεθος τῆς παλάμης της μὲ πράσινη θυσινιὰ ἴριδα· ἡ κόρη της ἀνοιγόκλεινε μὲ ἓνα ἠχηρὸ κλίξ, ἐντελῶς ὅμοια μὲ τὴ φωτογραφικὴ μηχανή. Ἐνα ὠρισμένο αἰσθημα τῆς ἔλεγε, ὅτι αὐτὰ τὰ μάτια θὰ μποροῦσαν νὰ δοῦν μέσα της, ὅτι ἀνάμεσα στὰ ὀστά τοῦ κρανίου ἀναζητοῦσαν κάτι πού ἤθελε νὰ κρατήσει γιὰ τὸν ἑαυτὸ της. Μ' ὅλο πού τὸ μέγεθος τῶν ματιῶν τὴν ξάφνιαζε, γιὰ νὰ μὴ πῶ, ὅτι τὴν τρώμαζε, ἀναγνώριζε σ' αὐτὰ τὰ μάτια τοῦ ἀνδρός της, πού τὴν παρατηροῦσε διαρκῶς, πού δὲν τὴν ἄφηνε, πού ἡ γλώσσα του ἦταν ἀκατανόητη — καὶ τὸ στόμα του ἔδειχνε γυμνὰ δόντια, σουβλερὰ δόντια ζώου. Ὅταν καμμιὰ φορά τὴν ἄγγιζε, τὰ χέρια του ἄφηναν κόκκινα σημάδια στὸ λαμὸ της. Τὰ ἀπαίσια καμπυλωτὰ του νύχια δὲν τὰ εἶχε προσέξει προηγουμένως. Ὁ πανικός, μήπως θὰ τὴν ἔσχιζε μιὰ ἀπρόβλεπτη στιγμή, τὴν ἔκανε ἀλύγιστη καὶ μέσα στὸ στόμα της κτυποῦσαν τὰ δόντια τὸ ἓνα ἀπάνω στὸ ἄλλο. Ἦθελε νὰ τοῦ τραβήξει τὴν προσοχή, νὰ ἐξηγήσει τὸ παράξενο τῆς ἐμφάνισής του, ἔπρεπε νὰ τοῦ πῆ τὴν ἀλήθεια. Μόνον ποιὰ ἀλήθεια θὰ ἦταν ἢ καθαυτὸ ἀλήθεια;

Ἡ κατάστασή της χειροτέρευε, τὸ κεφάλι της κείτονταν μέσα σὲ μιὰ τανάλια, χέρια καὶ πόδια ἔτριζαν φρικτὰ στὶς ἀρθρώσεις, γενικὰ ἐγινόταν ἡ κάθε κίνησή της πολὺ ἀπότομα καὶ ὑπερβολικά. Ὅλο καὶ περισσότερο τῆς φαινόταν, πῶς μὲ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ περιβάλλοντός της δὲν τὴν συνέδεε τίποτε πιά. Ἀπὸ τὸ παρατηρητήριό της κύταζε τὸ πολυάσχολο πῆγαινε ἔλα τους, τὴ θοῦερὴ κροταλλίζουσα κίνησή τους, ἔδλεπε τὰ παιδιά της δὲν τσαλαδοῦτοῦν μέσα στὴν ἀκαθαρσία, χαμένα. Καὶ τίποτα δὲν τὴν ἔνοιαζε. — Αὐτὸ πού λεγόταν ἔπεφτε σὲ τόνους, σὲ ἔσχημους ἦχους, στριγγλίζοντας, πού χτυποῦσαν ὁ ἕνας πάνω στὸν ἄλλο, συγχωνεύονταν σὲ μιὰ κραυγή. Ἦστερα τὰ πράγματα ἠσύχαζαν. Θόρυβοι τῆς φαινότουσαν ὅτι σέρνονταν πιά μὲς

ἀπὸ βουρὰ ἀπὸ βαμβάκι.

Μὰ ποιὸς ἤθελε νὰ πῆ μὲ σιγουριά πὼς ἡ Τζούντου ἀναγνώριζε τὰ παιδὰ της· κανένας δὲν τολμοῦσε νὰ ἐκφράσει κάτι ὀριστικὸ γιὰ τὴν κατάστασή της, ὁ γιατρὸς διατάσσει καθηγουχαστικά. Ἐξ ἄλλου δὲν μᾶς ἐνοχλοῦσε, καθόταν σὲ μιὰ πολυθρόνα στὴ γωνιά, ἀνάμεσα σὲ δυὸ παράθυρα καὶ σχεδὸν τὴν εἶχαμε ξεχάσει. Ὅταν κάποιος πρῶτὴ συνέβη κάτι ποῦ δὲν ἐμπόδισα. Ἐνα ἐλάττωμα στὴ δύναμη ἀντιδράσεώς μου. Ἦταν ἀνοιξή, οἱ τουλίπες καὶ οἱ νάρκισσοι ἀνθίζαν στὸν κήπο, ὁ ἥλιος ἀκουμποῦσε τοὺς ὄμους μου. Καθὼς ἐσκυθα, ξεχώριζα τὶς θραγιές καὶ μιὰ γλυκειὰ μυρωδιὰ ἀνέβαινε ἀπὸ τὸν πορτοκαλλόκηπο. Τότε κτυποῦσε μιὰ πόρτα κ' ἐκεῖ ἦταν ἡ Τζούντου. Μέσα στὸν φωτεινὸ ἀνοιξιόατικο ἥλιο μοῦ ἐρχόταν στὸν νοῦ· κυρίως πρόσεχα γιὰ πρώτη φορά τὴν ἀλλαγὴ, ποῦ συνέβαινε μὲ τὴν Τζούντου. Δὲν ἔμοιαζε σχεδὸν πιά μὲ κανένα ἄνθρωπο. Ἄσαρκα, ξύλινα χέρια καὶ πόδια γυάλιζαν μέσ' ἀπὸ μιὰ φθαρμένη ρόμπα. Φοροῦσε τὸ πλαστὸ χαμόγελο μιᾶς κούκλας, κόκκινες κηλίδες στὰ μάγουλα καὶ τὰ ἀνέκφραστα γυάλινα μάτια. Ἐμένα καθιστὸς ὄκλαδόν, τὰ χέρια μέσα στὴ γῆ. Ἴσως ἤλιπιζα, ὅτι ἡ Τζούντου θὰ ἐξαφανιζόταν σὰ μιὰ ἀνάμνηση ἀπὸ τὴν πολὺ ζωηρὴ μου φαντασία. Ἀλλὰ ἡ Τζούντου, ἡ καλύτερα ἡ μορφή, ποῦ παρὰ τὴν ἀκαμψία της εἶχε πρόδηλα τὰ γνωρίσματα τῆς γυναίκας μου, διαπερνοῦσε τώρα μὲ σπασμωδικὲς κινήσεις καὶ δύσκαμπτα βήματα τὸν κήπο. Τὰ χέρια της κουνιόντουσαν πάνω σὲ χαλαρὰ νήματα μέσα στὶς σφαιρικὲς ἀρθρώσεις. Σκόπιμα τὴν ὀδηγοῦσαν τὰ ἀκαμπτα βήματα κατὰ μῆκος τοῦ ἄσκοπου φραγμοῦ, τοῦ ροδόδεντρου πρὸς τὸ σπιτάκι τοῦ κήπου. Ἐνα ἀκατόκητο μισοσερεπωμένο σπιτάκι, ποῦ τὸ ξύλο του κάτω ἀπὸ τὸ ξεφυλλισμένο χρῶμα εἶχε μαυρίσει καὶ μουχλιάσει ἀπὸ τὴν ὑγρασία, καὶ ποῦ προηγούμενως τὸ χρησιμοποιοῦσαν σὰν θέατρο γιὰ μαριονέττες. Τότε πρὶν πολλὰ χρόνια, ποῦ ὁ πατέρας τῆς Τζούντου, ἕνας παράξενος ἄνθρωπος, ἔδινε παραστάσεις γιὰ τὴν πολὺ λεπτοκαμωμένη, μικρὴ του κόρη καὶ τὶς φίλες της. Καὶ ἀργότερα μιὰ τρυφερὴ ἀγάπη εἶχε συνδέσει τὸν πατέρα καὶ τὴν κόρη μὲ τὶς μαριονέτες, ποῦ τοὺς ἔκανε νὰ περνοῦν μαζί πολλές ὧρες στὸ σπίτι μὲ τὶς δαμμένες κούκλες. Τόσο ἀγαποῦσε τὶς κούκλες, κανένας δὲν ἄφηνε νὰ τὶς ἀγγίσει, μόνο μιὰ φορά τὶς εἶχα δῆ. Προσεκτικὰ πακεταριομένες ἔμειναν οἱ μαριονέττες σ' ἕνα μπαούλο τοῦ μικροῦ θεάτρου ἕνας κρυμμένος θησαυρὸς. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ πόθος τραβοῦσε τὴ Τζούντου πρὸς τὰ ἐκεῖ.

—Εἶχε ἀποσυρθῆ.

—Ἐνας μόνο σκοπὸς ἀπέμεινε ἀκόμη, κ' ἀπ' αὐτὸν ἔπρεπε νὰ κρατηθῆ. Οἱ πόνοι σ' ὄλο τὸ κορμί εἶχαν ὑποχωρήσει, τὰ ἀντικείμενα ἀπομακρύνθηκαν ἀπ' αὐτὴν, εἶχαν διαλυθῆ. Τὸ κορμί της δὲν εἶχε πιά ἀξιώσεις, στὴν ἀρχὴ ἀκίνητο ὄχι ὅμως σκληρό, τελικὰ ἐξαφανίστηκε ἔτσι ἀπλά. Μιὰ τελευταία προσπάθεια καὶ ὕστερα ἡ τελειωτικὴ γαλήνη — τίποτα.

Ἀργότερα ἔθαψα τὴν θύρα τῆς εἰσόδου στὸ σπιτάκι τοῦ κήπου κίτρινη ἔμεινε πάντα κλειστή. Στὰ παράθυρα διέκρινε κανεὶς κάγκελλα.

NORGARD PECHERMAYER — MICHAELIDES

ΘΕΟΜΗΝΙΕΣ

Οἱ Θεομηνίες στέριωσαν
τὴν θεβαιότητα
πὼς κάτι δὲν πάει καλά.
Κι' ὁ ἄνθρωπος κυτᾶζει
τὰ χέρια του
μὲ ἀπόγνωση.

—Νᾶχουν ἄραγες
κάποια σχέση
μὲ τὶς Θεομηνίες;

ΠΙΟ ΓΥΜΝΟΙ

«Νὰ ντύσουμε τοὺς γυμνοὺς
ποῦ γυρίζουν
στὰ σταυροδρόμια.
Μᾶται τόσο πολλοὶ
ποῦ θὰ φαίνονται
πιὸ γυμνοὶ
μὲ τὸ πανί
ποῦ διαθέτομε.»

ΤΖΟΓΛΙΑ ΛΑΡΑ

Κ Α Θ Ε Μ Η Ν Α

ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΒΙΒΛΙΑ ΤΕΧΝΗΣ

Στά βιβλία τέχνης υπάρχει και μία άλλη όψη, εκτός από την αυστηρά καλλιτεχνική: ή πληροφορία, ή προβολή της πληροφορίας, ή εμφάνιση του βιβλίου και ή κατάταξη σ' αυτό του ύλικού, ή υποσημείωση και το σχόλιο και τέλος ο στόχος, που σκοπεύει ή έκδοση.

Έγώ μπροστά μου μία σειρά τέτοιες εκδόσεις, που δολογώ άμυλλάται ή μία τήν άλλη από τήν εκπαιδευτική άποψη. Είναι υποχρέωση μας να σχολιάζουμε τις εκδόσεις αυτές, μία και σχετίζονται λίγο-πολύ με τήν Κύπρο.

Σ τ έ φ α ν ο υ Σ ί ν ο υ : 'Α ν α δ ρ ο μ ή σ τ ή λ α ἰ κ ή ἀ ρ χ ι τ ε κ τ ο ν ι κ ή τ ή ς Κ ύ π ρ ο υ ('Αθήνα, 1976). Και πρῶτ' άπ' όλα το βιβλίο αυτό στηρίζεται πάνω στην προσωπική έπαφή του συγγραφέα με το ύλικό του και δεύτερο έχει υπόψη του αυτός, δηλ σχεδόν τή σχετική βιβλιογραφία, στην οποία συχά παραπέμπει. Τονίζω τά δυό σημεία αυτά, γιατί, δυστυχώς, έχουν τελευταία κυκλοφορήσει βιβλία για τήν Κύπρο μ' ένα πολυ άνευθινο τρόπο. 'Η λαϊκή αρχιτεκτονική τής Κύπρου παρουσιάζει: ιδιόρυσσα πολυμορφία, όπως λέγει ο συγγραφέας, αλλά το καθετί από αυτήν μελετάται με δάση τά κοινωνικά και λαογραφικά στοιχεία, τις κλιματολογικές συνθήκες και τά τοπογραφικά δεδομένα. Δηλ. είναι μία δλοκληρωμένη μελέτη του θέματος δυο το έπέτρεφε ο λίγος χρόνος, γιατί με τά δυσάρεστα γεγονότα το 1974 σταμάτησε ή πύδ πέρα έπιτόπια έπαφή.

Τό «Κ ύ π ρ ο ς 1 9 7 4 Μ έ ρ ε ς σ ο υ μ φ ο ρ ᾶ ς» έκδοση που χρηματοδοτήθηκε από τήν «Τράπεζα τής 'Ελλάδος» είναι μία λιτή και ταυτόχρονα καλή έκδοση όπου ή φωτογραφία του Δώρου Παρτασιδου σχολιάζεται πολύ λυρικά από τόν 'Αντρο Παυλίδου. Τά λυρικά αυτά σχόλια, στην πραγματικότητα ποίηση με τά δλα της, σέ άγγίζουν κατάβαθα με τήν ειλικρίνεια αλλά και τά εθρήματα τους, εθρήματα μέσα στον άπλο και ούκετο χώρο και όχι έξεξητημένα πυροτεχνήματα.

Τό «Κ ύ π ρ ο ς '7 4 (τ ό ᾶ λ λ ο π ρ ό σ ω π ο τ ή ς 'Α φ ρ ο δ ί τ η ς)» που έχει εκδόσει ή «'Εθνική Τράπεζα τής 'Ελλάδος» ('Αθήνα, 1975) άποτελεί άσφαλως μία καλή συμβολή στην γνωριμία τής Κύπρου. Οι φωτογραφίες που δείχνουν τή φυσιογνωμία τής Κύπρου (φυσικά τοπία, αρχιτεκτονικά κατάλοιπα του παρελθόντος, χρειώδη του καθημερινού βίου) τά αρχαιολογικά εθρήματα ένός βίου από τή λίθινη έποχή ως τή βυζαντινή, λίγα από το λαϊκό πλοίο του νησιού, αντιπροσωπευτικοί πύνακες

συγχρόνων Κυπρίων ζωγράφων, το χρονικό τής κυπριακής τραγωδίας με το φωτογραφικό φακό και μερικά έγγρωμα σχέδια τών παιδιών διακοσμούν ώραία τακτοποιημένα τήν έκδοση. Κάποιους ένδοξαίσιμους έχουμε για μερικά συντομυμένα θρηνα (άπό πολύ παλιά μελετήματα) που δημοσιεύονται. Πάντως ή έκδοση προσφέρει πολύ.

Φ α λ η ρ έ α ς : 'Ενα λεύκωμα του γλύπτη—χαράκτη Βάσου Φαληρέα μās δείχνει τόν σύνδεσμο του καλλιτέχνη αυτού με τήν Κύπρο. 'Από τήν άποψη και τήν σχέση αυτή του μρωθ, (ως μη ειδικός στην τεχνοκριτική) να αντιμετώπισω τήν έκδοση αυτή κι' άς έχω άκόμα στή μνήμη μου τή βαθιά έντύπωση που μου είχε κάμει σέ μία περιόδεια μου ο άνδριάντας του Λεωνίδα και το δλο γνησιο στις Θερμοπύλες. Το λεύκωμα περιέχει ή γλυπτά και ένα δεύτερο μέρος με σπουδές, σχέδια, ξυλογραφίες, μετάλλια και νομίσματα. Στην Κύπρο ο Φαληρέας αντιπροσωπεύεται με μία μεγάλη προτομή σέ μάρμαρο του Διονύσιου Σολωμού στην Πάφο, με το χάλκινο άνδριάντα του Κωστή Παλαμά στή Λευκωσία κοντά στο Δημοτικό Θέατρο και άλλα. Στο λεύκωμα περιλαμβάνει ο καλλιτέχνης τά έξής έργα που σχετίζονται με τήν Κύπρο: 'Ο ήγούμενος τής Μονής Κύκκου Χρυσόστομος (μάρμαρο και χαλκός, 1962), ο 'Αρχιεπίσκοπος Κύπρου κ. Μακάριος (μάρμαρο, 1962), οι έπτά ήρωες άπόφοιτοι του Γυμνασίου 'Αμμοχώστου (Χαλκός, 1972) 'Η Κύπρος μαχημένη (γύφος, 1972), 'Ο 'Εθνικός ποιητής Διονύσιος Σολωμός (μάρμαρο Πεντέλης, 1972), 'Ανδριάς Κωστή Παλαμά (χαλκός, 1974), ο ήρωας Χαράλαμπος Μούσκος, 'Αναμνηστικό χρυσόν νόμισμα Μακαρίου Γ' (1966). 'Εκτός από αυτά σ' ένα άλλο κατάλογο έργων του βρίσκουμε κι' άλλα γλυπτά κλπ. που σχετίζονται με κυπρίους.

Π α ν τ ε λ ή Π ρ ε β ε λ ά κ η : 'Α ρ χ α ί α θ έ μ α τ α σ τ ή ν ι τ α λ ι κ ή ζ ω γ ρ α φ ι κ ή τ ή ς 'Α ν α γ έ ν ν η σ η ς. 'Εκδοση τής «'Εμπνητικής Τραπέζης τής 'Ελλάδος», 'Αθήνα, 1975. Είναι ή έκδοση αυτή μία έξαιρετική εργασία και συμβάλλει με άλλες παρόμοιες εκδόσεις στην αισθητική καλλιέργεια του νεοελληνικού κοινού. 'Ασφαλως σήμερα οι μετακινήσεις είναι εύκολες και συχνά κατάλληλα προγραμματισμένες σάν τουριστικές έκδρομές στο έξωτερικό, στις όποτες οι έπισκέψεις στα Μουσεία και σέ αρχαιολογικούς ή άλλους χώρους με ποικίλη ιστορική σημασία άποτελούν μίαν από τίς κύριες φροντίδες τών διοργανωτών. 'Ωστόσο ο συστηματικός τρόπος, που θα δώσει μία βαθύτερη γνωριμία με το καλλιτεχνικό παρελθόν, χρειάζεται σήμερα άκόμα περισσότερο για να μη μένουμε σ' ένα στάδιο φτηνης κι' επιπόλαιης δημοσιογραφικής έπαφής με αυτό. 'Ακόμα πύδ

αναγκαίες είναι οι ειδικές μονογραφίες, έκεινες μάλιστα που συνδέουν το δικό μας ελληνικό παλιτισμό με άλλους γειτονικούς. Έτσι με μία προσπάθεια ή γνωριμία πλαταίνει και χωρίς μάλιστα γέυση διδακτισμού πολλά αποθησαυρίζει ο αναγνώστης, ειδικός και μη ειδικός. Δηλ. κοντά στην αισθητική μόρφωση εξυπηρετείται η σχέση των λαών σ' εδρύτερο πεδίο. Ο Παντελής Πρεβελάκης, που εκτός από τ' άλλα προσόντα του έχει και τη μαγεία της πέννας, πραγματοποιήσε με τη μονογραφία του αυτή, κάτι περισσότερο από την απλή επίδειξη και το απλό σχολιασμό πινάκων της Αναγέννησης με θέματα από την ελληνική μυθολογία. Η εισαγωγή του κι' άλλας αποτελεί μελέτημα οδηγητικό και για τους ειδικούς της τέχνης. Σ' αυτή αναπτύσσεται η μέθοδος του ιστορικού της τέχνης, οι διάφορες θεωρίες με κριτική αντιμετώπισή τους από το συγγραφέα. Στη συνέχεια σχολιάζονται οι πίνακες από κάθε άποψη και με πλήρεις παραπομπές στο βίο και το έργο των αντιστοιχών ζωγράφων. Στο τέλος, ένωτος απ' τους πολλούς πίνακες, μία πλούσια διδλογραφία συμπληρώνει τη μονογραφία.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΣΧΟΛΙΟ

ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΟΔΓΝΗ

Η ιστορία ξεκινά μ' ένα γεγονός, το γεγονός της γνώσης. Η γνώση δρίζει την αρχή της ανθρωπινότητας. Μ' αυτή μπαίνουμε στον κοσμικό χώρο, μέσα στον οποίο ένεδρεύει η μέριμνα της χρονιότητας και τίθενται τα όρια του υπέρχειν.

Πριν από την γνώση δεν υπάρχει ιστορία. Υπάρχει πού πέραν του χώρου και του χρόνου, το παραδεισιακό, το έξω-κοσμικό. Γι' αυτό, πριν οι άνθρωποι γευτούν τους καρπούς του απαγορευμένου δέντρου της γνώσης, βρίσκονται σε μία μακαριότητα που χαρακτηρίζει μόνο αυτό που ξεπερνά, που βρίσκεται πέρα από την ανθρωπινότητα, το είναι. Γι' αυτό λέμε πως οι πρωτόπλαστοι βρίσκονται ευτυχισμένοι κοντά στον Θεό. Γιατί ακριβώς βρίσκονται έξω από την ανθρωπινότητα.

Όταν έρχεται η γνώση, διασπώνται όδυνηρά τα όρια της ανθρωπινότητας. Ο άνθρωπος χάνει τον παράδεισο του. Μπαίνει σε λειτουργία, η βίωση του χρόνου, σ' αντίθεση με την αιωνιότητα. Έρχεται η μνήμη που μάς συνδέει με το χαμένο παράδεισο. Φτάνουμε στην έννοια της πτώσης. Θ' αρχίσει τώρα η διεργασία της επιστροφής.

Η μέριμνα του υπέρχειν μέσα στο χώρο και στο χρόνο αποκαλύπτεται όδυνηρή. Η παρουσία του υπερβατικού φέρει το όνειδος και το ρίγος στον άνθρωπο, που για πρώτη φορά βιώνει την απόσταση του από το είναι, που το δέχεται μέσα στο φόβο και στον τρόμο. Η ύπαρξη γυμνή και μοναξιασμένη μέσα στον έρημο κόσμο διώ-

νει τα όρια της. Από τη στιγμή αυτή θ' αρχίσει να εξίσταται σε μία προσπάθεια να υπερβεί τα όριά της.

Η γνώση σφραγίζει την ανθρωπινότητα. Ορίζει την αρχή και το τέλος της. Νοηματοποιεί το περιεχόμενό της. Προσδιορίζει την ουσία της μέσα στον κόσμο.

Η υπέρτατη γνώση είναι και υπέρτατη δυστυχία. Όσο πιο βαθειά προχωρούμε με την γνώση, τόσο πιο βαθειά συνειδητοποιούμε τη μοναξιά μας.

Ο όρμος της γνώσης δεν έχει επιστροφή. Όταν είναι αθέτητος, όδηγει κατ' εθείαν στο έσχατο. Κι' όσο πλησιάζουμε στο έσχατο, τόσο ο χώρος στενεύει, τόσο οι ψυχές ριγούν και παγώνουν. Πέρα από τη γνώση χάνει το μηδέν και το άπειρο. Εκεί βρίσκεται ο Θεός. Επιστροφή στο Θεό θά γίνει μονάχα με τη γνώση, στις άτραπός της ανθρωπινότητας. Η γνώση είναι η τιμή και η δυστυχία μας. Γιατί αυτή συνιστά όλο το μεγαλείο της υπαρέακής μας όδευσης. Συνιστά όμως και την τραγωδία της διηνε ός μας μέριμνας.

ΝΙΚΟΣ ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Γ. Σ. Στογιαννίδη: «Τό πρόσωπο της Εδρυθικής», Θεσσαλονίκη, 1975 — Δ' η μ. Κ. Παπακωνσταντίνου: «Σκιαμαχία», Αθήνα, 1976.

Έχω την έντύπωση πως η έρωτική ποίηση παραμελήθηκε από τους ποιητές κι' άφέθηκε στα χέρια των... έφήβων. Κι' όμως η ποίηση αυτή έχει ένα ξεχωριστό λυρισμό, είναι το μισό της ζωής μας (για ν' αφήσω το άλλο μισό σε όλα τ' άλλα, κι' ός μιλάμε με τόσο πάθος για την πολιτικοποίηση της τέχνης). Έστω κι' αν διαφοροποιήθηκε και ο έρωτας στα τελευταία αυτά χρόνια, ακολουθώντας τις απότομες διαφοροποιήσεις στα πάντα, δεν έπαψε κατά βάθος, νάναι ο δημιουργός έρωτας, άρκει νάχης άφοβο το μάτι να τον αντιρρήσει και να μη γναιοστής για τα προοδευτικά σχόλια πολλών που ύστερον από την άποψη της βιολογικής Ικανότητας και κοιτάνε να νύσουν με λοξοδρομήσεις την άδυναμία τους.

Αυτό συλλογές «πιασμένων» ποιητών και μη έφήβων, που έχουν στο ένεργητικό τους άρκετην έργασία, μίλησαν ειλικρινά για το μεγάλο αυτό γεγονός της ζωής μας, τον έρωτα. Στην καθεμιά ο καθένος ποιητής με το δικό του τρόπο. Κι' ο ίδιος όμως μέσα στον κύκλο της ειλικρινείας και της ύγείας για να μάς θυμίσουν πως έξω από τις διάφορες συγκρούσεις, που κατευθύνονται από εδρύτερα οικονομικά συμφέροντα, υπάρχει κι' αυτή η μικρή μονάδα, η βάση της κοινωνίας, η οικογένεια με τον κλειστό κύκλο της συμβίωσης (με στεφάνι ή χωρίς στεφάνι, άρκει νάναι δευμός δύνατός), ή όποια συχνά δίνει μόνη της και άποκλειστικά το νόημα της ζωής. Δέν θάθελα άκόμα ν' αντιρρήσω το συμβάν με

τὸ ἰδεοκρατικὸ μάτι γὰρ νὰ πῶ πὺς τὸ ἐρωτικὸ στοιχεῖο μᾶς πλησιάζει συχνὰ πρὸς τὸ Ἄπολιτο, τὸ Θεῖο — μπορῶ ἕμως νὰ τὸ τονίσω τοῦτο μὲ τὴ γλῶσσα τῆς βιολογίας πού δηλώνει πὺς μόνο μὲ τὸν ἔρωτα, δλοκληρωμένο στῆν ἐρωτικῇ πράξει, δημιουργεῖται καὶ διαιωνίζεται ἡ ζωὴ, τὸ ὅτι δηλ. χαρακτηρίζει τὸ Δημιουργό, τὸ Θεό.

Ἄς δοῦμε, μετὰ τὰ προλογικά, τὶς δυὸ αὐτὲς ἀντικρύσεις, θάλασσα τὶς παραλλαγές πᾶν στοὺς θεματικούς. Συγκρατημένη, σχεδὸν οἰκεία καὶ καθημερινή ἢ ἐρωτικὴ νότα τοῦ Γ. Ε. Στο γιαννίδη τὴν ποιητικὴν τὴν συλλογὴν «Τὸ πρόσωπο τῆς Εὐρυδίκης». Παρόλο πὺς ὁ τίτλος οὐ προκαταλαμβάνει μὲ τὸ δρᾶμα τοῦ Ὀρφέα, τὸ χαμὸ τῆς Εὐρυδίκης,

Προσπαθῶ νὰ γεμίσω τὴν ἀπουσία σου
γράφοντας στίχους,
ἕμως ἐδὼ μὲ πολιορκεῖς στιγμὴ δὲ φεύγει
καταβιάσεις τὸ ποίημα,
«ὄχι δὲν εἶμαι νεκρὴ» διαμαρτύρεσαι,
«ἔξοικιάζομαι μόνο
δὲ θά σ' ἀφήσω

θά ρχουμαι τὶς νύχτες καὶ θά ξημερώνομαι
τὸν ὕπνο σου θ' ἀπασχολῶ
στὸ βλέμμα σου θά μερπεδεύομαι πάντα
ὡσπου νὰ σ' ἀγαπήσω».

Ὁ ποιητὴς συνδέει ἀπόλυτα τὸν ἔρωτά του μὲ τὴν ποιητικὴν τὴν δημιουργία. Ἀκόμα εἶναι τόσο δάρος στῆ προσήλωσή του πρὸς τὸ ἀγαπημένο πρόσωπο, τὸ χαμένο κι' ἕμως δλοζώνταν μὲς τῇ μνήμῃ του τὴν κάθε ὥρα καὶ στιγμὴ, πὺς παραδέχεται πὺς ὅλη ἡ ζωὴ καὶ ἡ ζωὴ του εἶναι αὐτὸ καὶ μόνο αὐτὸ τὸ πρόσωπο. Ἐντύπωση σοῦ κάμνει ἡ χρῆση καθημερινῶν συμβάντων, πὺς σοῦ δημιουργοῦν προεκτάσεις, χωρὶς λέξεις καὶ χωρὶς θέματα πὺς τάχατε αὐτὰ περικλείουν φορτία λυρισμοῦ κατὰ παράδοση. Τὸ καθημερινὸ στοιχεῖο, τὸ ἀπλὸ καὶ δικό σου ἀποκτᾶ ἕνα καινούριο συναισθηματισμό. Ἄν ἡ Εὐρυδίκη του ἦταν κάποτε πραγματικὴ ἢ εἶναι ἀπλῶς γέννημα τῆς φαντασίας του γιὰ τὸ θέλησε ὁ φυσιολογικός πόθος τῆς ἀνθρώπινης του ὑπαρξῆς δὲν ἐνδιαφέρει, ὅτε τοῦτο ἐπηρεάζει τὸ αἰσθητικὸ ἀποτέλεσμα. Καὶ ἄς τελειώσω μετὰ τὸ τελευταῖο ποίημα τῆς συλλογῆς, ὅπου στενὰ ἀγκαλιάζονται ποίηση καὶ ἔκθεινη:

Διάβασα ποίηση πάλι. Σὰ
νὰ λέμε: πῆρα τὸ πρωῖνό μου. Τότε
ἔρχεσαι καὶ μὲ φιλάς. Ἀνοίγω
τὸ παράθυρο κι' ἡ ἀνάσα σου ἀπαλὴ
μὲ φώει. Ὅλα αὐτὰ βέβαια
εἶναι φαντασιώσεις, ἀφοῦ
κι' ἐδὼ καὶ τὸ παράθυρο δὲν ὑπάρχουν.
Ἄστερα δὲν ξέρω ἂν μὲ σκέπτεσαι,
ἕμως σήμερα ἔχω ἀνάγκη ἀπὸ ἀγάπη
μὰ πὺς ὁ καιρὸς θά χαλάσει ὅπου νὰ γαι.
Στὸ κάτω τῆς γραφῆς δὲ γράφονται ποίηματα
κάθε μέρα. Εἶναι λοιπὸν
μὰ εὐκαιρία γιὰ μεταρσίωση.

Ἀντίθετα στῆν ἐρωτικῇ ποίησιν τοῦ Δ η μ. Κ. Π α π α κ ω ν σ τ α ν τ ἴ ν ο υ κυριαρχεῖ τὸ κάλεσμα. Τὸ σῶμα σὰν ἐρωτικὸ ἀντικείμενο δε-

σπάζει στὸ κάθε ποίημα καὶ συχνὰ νοιώθεις πὺς μόνο μέσα στὸ ἐρωτικὸ σῶμα διαπιστώνει ὁ ποιητὴς τὴν ὑπαρξῆν τοῦ δικοῦ του σώματος. Κι' ὅλ' αὐτὰ ἐπιτακτικά, γιὰ τὸ χρόνος παραδοεῖ καὶ μαστιγώνει τὸ κορμί καὶ τὴν ψυχὴ, φτιάχνοντας ρυτίδες κι' ἐτοιμάζοντας τὴν ματαιότητα καὶ τὴν ἀπελπισία. Προπαντὸς θάρθη τὸ μεγάλο ταξίδι, τὸ τελικό, πὺς προκαλεῖ πόνο βίαιο καὶ πολὺ βαθύ. Ἡ λέξη, οἱ παρομοιώσεις καὶ οἱ εἰκόνες στῆ «Σκιαμαχία» διαλέγονται γιὰ τὸν συναισθηματικὸ τους φορτισμό, τὸν καθαρό τους ἦχο καὶ τὴν πανεπερμία τῶν χρωμάτων, ἀφοῦ καὶ ἐπάνεις λέξεις ἐπιστρατεύονται συχνὰ γιὰ τὴν καθαρότητα καὶ λαμπρότητα τοῦ λόγου (εὐεστῶ τοῦ ὄνειρου, μελιχρὰ φεγγίγα, κλπ). Πάντως ὑπάρχει πολλὴ φωτεινότητα, πολὺς οἴστρος, μεγάλος ἦχος στῆν ἐρωτικῇ ποίησιν τοῦ Παπακωνσταντίνου, μὴ διάθεση στῆν ἐπιλογῇ τῆς λέξης, πὺς εἶχαν ἄλλοτε οἱ Πολῖτες ποιητές. Τὸ ποίημα «Ὁ Κατάδικος» μέσα στῆ συντομία του συνοψίζει τὰ στοιχεῖα πὺς ἔχω ἀναφέρει πὺς πάνω:

Ἄστράφτει τὸ σῶμα σας
σὰν τῇ μεσημεριάτικῃ θάλασσα
ἑλληνικοῦ καλοκαιριοῦ,
καθὼς ἀναδύεται ἀπ' τοὺς ἀφροῦς τοῦ ὄνειρου,
μὲ μυθικὰς γραμμὰς, προκλήσεις ἀπίθανες,
νὰ λαξέουον στῆ μνήμη καὶ στῆν αἴσθησιν
τῇ ρευστῇ κι' ἀσύλληπτη μορφῇ σας.

Ἐπιτομὴ ν' ἀντικρύσει τὸν ἔρωτα,
ὄρθια, νὰ μετρηθεῖ μὲ τὸ θάνατο.

Χάρμα τῶν ματιῶν, τῆς ψυχῆς δόδνη.
Ἰσόδια δόνησιν κι' ἰσόδια πίκρα.

Κατάδικε, χαῖρε.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Β α σ. Κ ρ α φ ἴ τ η: «Στίξεις...», Ἄθῆνα, 1976.

Μῆτε ἐγκεφαλικὴ, μῆτε διδακτικὴ θά μποροῦσα νὰ χαρακτηρίσω τὴν ποίησιν τοῦ Βασιλῆ Κραφίτη, πὺς συναντῶ στῆ νέα συλλογῇ του «Στίξεις...». Ἡ συλλογὴ αὐτὴ ἀποτελεῖ μὴ ἐνότητα ἀπὸ 24 ποίηματα σ' ἐλεύθερο στίχο καὶ εἶναι γραμμικὴ μέσα στὸ κλίμα τῆς ὑγιούς παράδοσης. Οἱ νοητικὲς ἀλληλουχίες ὑπερισχύουν συνεχῶς παρὰ τὰ ἄλογα στοιχεῖα τοῦ στίχου: ἐλάχιστες εἰκόνες, πολὺ λίγο διακοσμητικὸ ἐπίθετο, ὁπόσημαινόμενῃ μουσικῇ σὰν ἀπόμακρη συνθετα ἀπλῶν τόνων.

Τὸ λαῖτ μοτιῖ τῆς συλλογῆς εἶναι ἡ ξυπνημένη συνείδηση («σὲ κράζω / στὸ θρονί τῆς κυριαρχίας / ὦ συνείδηση! ἢ ἢ «Πότε ὁ Θεός κι' ἡ συνείδηση θά μιλήσουν;»—«Ὅταν ὦ ἄνθρωπε, ξυπνήσεις...»). Ὁ ποιητὴς ἔχει φτάσει στῆν κορυφὴ τῆς ζωῆς κατόπιν ἀπὸ μὴ μακρόχρονη πείρα, ἀποκτημένη ἀπὸ προσωπικὰ παθήματα καὶ ἀπὸ ἀντικειμενικὰ παρατηρήσεις μέσα σ' ἕνα ἀνάστατο καιρὸ. Ἀπὸ τὴν κορυφὴ αὐτὴ θεᾶται τῇ ζωῇ καὶ μιᾶ συμπεκνωμένα, συχνὰ μὲ ἀφο-

ρισμούς, που ανάμεσά τους παρεμβάλλεται ένας σύνθετος άπλως και σπάνια μιá συνθετική εικόνα. Φέρνω μερικούς άφορισμούς ως δείγμα: «Τῆς δικαιοσύνης ὁ ἀγώνας/τὴν κοινωνική ἁρμονία ἐταμιάζει...»; «Τὸν ἰδεῶν οἱ νεκροὶ/δὲν χάνονται μάταια!», «Ἡ ἠθική πράξη/μὲ τοῦ ἄλλου τὴν παρουσία θεβαιώνεται.» κλπ. Ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ συμπικνωμένη σὲ ἀφορισμούς πείρα δίνει σὲ πρῶτο κοίταγμα τὴν ἐντύπωση τοῦ διδασκτικοῦ ἢ τῆς ἐγκεφαλικῆς σύνθεσης, ἐνῶ πρόκειται γιὰ πνευματικὸ καταστάλαγμα.

Ἰπάρχει σ' αὐτὴ τὴν ποίηση τὸ αἰσιόδοξο μῆνυμα; Ἰπάρχει. «Ὅταν παραδέχεται ὁ ποιητὴς τὸ «ἢ φθῶρά εἶναι ἀδόκιμη» καὶ «Προχῶρε, ὦ ἄνθρωπε» δὲν ἐξαγγέλλει τίποτε ἄλλο παρὰ τὸ πῶς αἰσιόδοξο μῆνυμα, ἔστω κι' ἂν διαπιστώνει τὴν ἀχαριστία, τὸ φθῶνο, τὸν πόνο, τὴν ἐρημιά. Ἄλλὰ καὶ μὲ τὴ διαπίστωση αὐτὴ δὲν ἀφήνει ἔδαφος γλυστορῶ πρός τὴν ἀπελπισία. Γιατί «ὁ ἐρχομὸς (τοῦ πόνου)/ἔταν γίνεται καρποφόρος μισέρως, εἶναι μιὰ νίκη». Κι' ἔτσι αἰσιόδοξε. Τὸ αἰσιόδοξο μῆνυμα ὑπάρχει σὲ πρῶτο ποίημα σὰν προαγγέλια μῆπως παρεξηγηθῆ ὁ κατοπινὸς λόγος («τῶν ἰδεῶν οἱ νεκροὶ/δὲν χάνονται μάταια») καὶ κορυφώνεται μὲ τὸ τελευταῖο ποίημα, σὲ ὅποιον ὑνεῖται ἄλλα καὶ μὲ ἀξιοπρέπεια ἢ χαρὰ κάτω ἀπ' τὴ θλίψη, ἢ ἁμορφία κι' ἢ ἀγάπη.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Εὐ ἄ γ γ. Ἀ β ἔ ρ ω φ—Τ ο σ ἴ τ σ α:
«Φωτιά καὶ Τσεκούρι».

Ὁ Ἀβέρωφ πρόβαλε σὲ λογοτεχνικὸ προσηκνίον τὸ 1964 ἔταν ἔδωσε σὲ φῶς τὸ πρῶτο του μυθιστόρημα, «Ἡ Φωνὴ τῆς γῆς», πού τοῦ ἔδωσε φήμη καλοῦ συγγραφέα καὶ στὴ δυτικὴ Εὐρώπη, στὴν ὁποία ἡ κοινὴ γνώμη τὸν γινώριζε ὡς τὸν πολιτικὸν πού εἶχε ἀσκῆσει πρωταρχικὸ ρόλο στὶς πρώτες φάσεις τοῦ Κυπριακοῦ.

Ἀπὸ τότε, στὴν ἰσυχία τῆς Κηφισιάς καὶ πρὸ παντός σὲ πατρικὸ του ἀρχοντικὸ σὲ Μέσοβο ποῦ εἶχε συγγράψει ἄλλα μυθιστορήματα καὶ ἔργα τοῦ μᾶς μαρτυροῦν τὸ λογοτεχνικὸ του ταλέντο καὶ τὴν ἀγάπη του γιὰ τὸν πολιτισμὸ τῆς καρδιάς καὶ τοῦ νοῦ.

Τὸ βιβλίον του ὅμως «Φωτιά καὶ Τσεκούρι» πού ἐκδόθηκε πρῶτα σὲ γαλλικὰ καὶ ἄλλοτε μεταφράσθηκε σὲ ἑλληνικὰ, καὶ εἶναι ἀκριβῶς ἱστορικὴ μελέτη, μᾶς παρουσιάζει τὸν συγγραφέα στὸν κολοφῶνα τῆς ἐπιτυχίας του.

Αὐτὸ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ἀβέρωφ περιλαμβάνει περίπου 32 χρόνια ἀπὸ τὴ γέννηση τοῦ Κ.Κ.Ε., μὲ τ' ὄνομα «Σοσιαλιστικὸ Ἐργατικὸ Κόμμα», ὡς τὴν ἤττα τοῦ Δ.Σ.Ε. καὶ τὴ διασπορὰ τῶν μελῶν του «σὲ ὄλες τῆς χώρας τοῦ Συνασπισμοῦ». Μὲ τὸ ἔργο αὐτὸ ὁ συγγραφέας μᾶς δίνει τὴν ἐνδιακίρια νὰ γνωρίσουμε «ἀπὸ κοντὰ» τίς πῶς πραγματικῆς σελίδες τῆς ἱστορίας τῆς σημερινῆς Ἑλλάδας. Τὸ τί ἔπαθε αὐτὴ στὴν Κατοχὴ ὕστερα ἀπὸ ἕναν πόλεμο κατὰ τοῦ Ἄξονα, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἠθικὸς νικητὴς ὑπῆρξε ὁ Ἑλληνικὸς Λαός. Ἐπειτὰ τὸ τί ἔπαθε αὐτὴ στὸν ἀνταρτο-

πόλεμο, σὰ νὰ μὴν ἔφταναν ἡ Κατοχὴ καὶ ἡ Ἀντίσταση, στὶς ὁποῖες παρουσιάστηκαν καὶ οἱ πρῶτες ἐκδηλώσεις τοῦ Ἑμφύλιου Πολέμου.

Ὁ ἀναγνώστης μ' αὐτὸ τὸ βιβλίον μορεῖ νὰ δεῖ τὰ ἐπικὰ καὶ τρομερὰ γεγονότα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καὶ νὰ μάθει πῶς ἐμεῖς οἱ Ἴταλοὶ δὲν σπᾶσαμε «τὰ πλευρά τῶν Ἑλλήνων» καὶ πῶς αὐτοὶ στὸ τέλος τοῦ '40 κατέλαβαν σὲ ἄλθανικὸ ἔδαφος τὸ «Πόρτο Ἐντα», πῶς καὶ γιὰ τὴν δὲν ἔγινε ποτὲ ἡ συνεργασία μεταξὺ τῶν βασιλικῶν δυνάμεων σὲ ἔσωτερικὸ καὶ τῆς ἀντιστάσεως σὲ ἔσωτερικὸ — ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους ὀλεθροὺς πού κτύπησαν τὴν Ἑλλάδα — καὶ πῶς ἡ διεθνὴς τότε πολιτικὴ κυριάρχησε πάντοτε, γιὰ τὸ κακὸ καὶ τ' ἀγαθὸ!

Τὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου αὐτοῦ δὲν εἶναι μιὰ Στρατιωτικὴ Ἱστορία τῶν ἐτῶν 1939—1949 ἀλλὰ «μιὰ συνοπτικὴ πολιτικὴ, διπλωματικὴ καὶ στρατιωτικὴ μελέτη τῆς περιόδου ἐκείνης», πού ὁ συγγραφέας τὴν ἔχει γράψει μὲ βάση τὴ μεγάλη του ἐμπειρία, τὴν ἐμπειρία ἐνὸς πολιτικοῦ ἀνθρώπου πού ἄρχισε τὴν πολιτικὴ του σταδιοδρομία στὰ δύσκολα ἐκεῖνα χρόνια. Ὅπως εἶπα πρόκειται γιὰ μιὰ μελέτη, ἀλλὰ ὀφείλω νὰ προσθέσω πῶς αὐτὴ ἢ μελέτη κατέχει κάτι τὸ δραματικὸ, πού ὀσκόλα μορεῖς νὰ θρεῖ σὲ τέτοιου εἴδους βιβλία, τὰ ὁποῖα γενικὰ εἶναι ἀπρόσωπα.

Ἀπὸ ποῦ προέρχεται αὐτὸ τὸ δραματικὸ στοιχεῖο; Γιὰ μένα ἀπὸ τὸ μεγάλο πάθος τοῦ συγγραφέα γιὰ τὰ γεγονότα πού περιγράφει, γιὰ τὴν αὐτὰ εἶναι γεμάτα αἵματα καὶ δάκρυα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, τὸν ὁποῖον αὐτὸς ἀγαπᾷ πάρα πολὺ, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τίς ἰδεολογίες τῶν ἀνθρώπων, ἂν καὶ ὅλοι ἐξέρομε ἀπὸ καιρὸ τὴν πολιτικὴ θέση του.

Ὁ Ἀβέρωφ εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐξαιρετοὺς ἀνθρώπους πού μᾶς φαίνονται νὰ ὀλιγοστεύουν μέρα μὲ τὴ μέρα σ' αὐτὸ τὸν κόσμο, καὶ γι' αὐτὸ ξέρεῖ νὰ κυττάζει χωρὶς μίσος καὶ τὸν ἔχθρό του, πρὸ παντός ἔταν ὁ ἔχθρός του ἀγαπᾷ τὴν ἴδια γῆς, ἂν καὶ μὲ πάρα πολὺ διαφορετικὸ τρόπο. Μὰ πῶς μορεῖ νὰ συμβάλει αὐτὸ τὸ φαινόμενο; Δὲν πολέμησε καὶ δὲν πολεμᾷ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἰδεολογικὴ ὀχθὴ ἐναντίον τοῦ Κ.Κ.Ε.;

Ναί, πολέμησε, πολεμᾷ καὶ θὰ πολεμᾷ ἐναντίον τοῦ Κ.Κ.Ε., ἀλλὰ ἔταν γράφει, στὴν καρδιά του ὑπάρχει μόνο ὁ πόνος γιὰ μέρες τόσο πικρῆς καὶ τρ μερῆς πού εἶχαν τόσες καὶ τόσες αἱματοχυσίες, σιληρὰ παιδομαζώματα, πυρκαγιές, τουφεκισμοὺς στὴν πῶς σκοτεινὴ σελίδα τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας, τότε πού δὲν ὑπῆρχε «...πῶς κάτω ἄλλο σκαλί/νὰ καταρρακλήσει πῶς βαθιά/στοῦ κακοῦ τὴ σκάλα...», κατὰ τὸν Παλαμᾶ, καὶ μόνο κυριάρχησε στὴ χώρα ἢ τακτικὴ τοῦ Μάρκου: «χτύπα καὶ τρέχα».

Κάτι λιποτομέρειες πάνω στὶς μάχες καὶ στὸ σιληρὸ φέρομνον τῶν πολεμιστῶν τοῦ Κ.Κ.Ε. (ἀριθμὸς τῶν αἰχμαλώτων, τοὺς τουφ κιομοὺς, τὴν καταστροφὴ τῶν σπιτιῶν γιὰ ἐκδίκηση κτλ.), θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ τίς θεωρῆσει περιττές, μὰ τίποτε δὲν εἶναι περιττὸ σ' ἕνα βιβλίον πού εἶναι σύγχρονα μαρτυρία καὶ ἀνάληψη, ἔρευνα καὶ ἐρ-

μνηεία ιστορικών γεγονότων.

Πρόκειται, λοιπόν, για διβλίο, που πρέπει να διαβαστεί. Γενικά εμείς οι άνθρωποι λησμονούμε τα περασμένα, αλλά ευτυχώς υπάρχουν διβλία σαν αυτό του Άδέρωφ που μας προσφέρουν βοήθεια ζυτώντων τη μνήμη.
Salerno, 30 Marzo 1977

MICHELE IANNELLI

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΟΜΙΛΙΑ ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ
ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ
ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΘΕΟΦΙΛΗ
ΣΤΟ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ ΧΙΑΤΟΝ
(21 Μαρτίου 1977)

Ἡ θητεία τοῦ Γιάννη Θεοφίλη στὴ ζωγραφικὴ ἀριθμεῖ μόνο τέσσερα χρόνια. Ὅμως, στὸ σύντομο τοῦτο χρονικὸ διάστημα ὁ Γιάννης Θεοφίλης ἀναγνωρίσθηκε καὶ καθιερώθηκε ὡς ἓνας γνήσιος λαϊκὸς ζωγράφος. Τὸν χαρακτηρίζει πηγαιδιότητα, αὐθορμητισμὸς καὶ εὐλακρία στὴν ἐμπνευση, καὶ ἓνας χρωματικὸς πλοῦτος, καθαρότητα γραμμῆς καὶ περιγραφικὴ ἀφηγηματικὴ ἐκτέλεση. Οἱ πίνακές του ἔχουν ποιότητα καὶ μαρτυροῦν τὴν ἀγάπη τοῦ καλλιτέχνη γιὰ τὰ δημιουργήματά του.

Αὐτὸ βασικὸ εἶναι οἱ πηγές, ἀπὸ τίς ὁποῖες ἀντλεῖ τὰ θέματά του ὁ Γιάννης Θεοφίλης. Ἡ μνήμη μὲ τὰ παιδικὰ διώματα ἀποτελοῦν τὴ μίαν, ἀπτείνου πηγή. Καὶ ἡ ἐπίκαιρη πραγματικότητα μὲ τὰ συγκλονιστικὰ γεγονότα καὶ τίς ἐμπειρίες τῆς συνιστᾶ τὴν ἄλλη πηγή. Μόλις τὸ 1973 ὁ Γιάννης Θεοφίλης ἄκουσε τὴν ἐσώτερη κλήση, ἀνακάλυψε τὸν πραγματικὸ ἐαυτὸ του καὶ ἐπιβόηκε στὴν ζωγραφικὴ, ἀφοῦ νορίτερα καταπαύστηκε σὲ διοποριστικὰ ἐπαγγέλματα. Στὴ ζωγραφικὴ βρῆκε τὴ χαρὰ τῆς λυτρωτικῆς δημιουργίας, βρῆκε τὸν προορισμὸ του. Καὶ ἀρχισε νὰ ἐξωτερικεῖ μὲ τὸν χρωστῆρα τίς μορφές καὶ τὰ μνηύματα τῆς καλλιτεχνίας του.

Οἱ ἀναμνήσεις τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ὅπως μεταπλάσθηκαν σὲ μόνιμα διώματα, ἀποτελοῦν πολυδιάστατο πεδίο καλλιτεχνικῆς ἐμπνεύσεως καὶ δημιουργίας γιὰ τὸν καλλιτέχνη. Χρονικὰ τὸν ἀνάγουν στὰ πρῶτα χρόνια τῆς ζωῆς του, καὶ τοπικὰ τὸν φέρνουν στὸ χωριὸ πού γεννήθηκε, στὸν Βασσαρᾶ τῆς Λακωνίας. Ἦθη καὶ ἔθιμα, λαϊκὲς συνήθειες καὶ παραδόσεις, πρόσωπα καὶ μορφές, γεγονότα καὶ σκηνές ἀπὸ τὴν καθημερινὴ ζωὴ ἀποτελοῦν πλοῦσα θεματογραφία γιὰ τὸν Γιάννη Θεοφίλη. Καὶ ὅλα τούτα ἀπεικονίζονται, μεμονωμένα ἢ σὲ σύνθετες ἐνότητες, μὲ καθαρὴ διαγραφὴ μορφῶν καὶ πραγμάτων, σὲ μιὰ χρωματικὴ ἁρμονία. Ὁ καλλιτέχνης ἐνθέτει στὰ ἀπεικονιζόμενα διώματά του μιὰ δυνατὴ ἀφηγηματικὴ ἐκτέλεση. Καθὼς δουλεύει, ὑπόκειται ὀχι μόνον στὴν ἐπενέργεια τοῦ συναισθηματός, ἀλλὰ καὶ στὴν ἐπεθύουσα τῆς νοητικῆς διεργασίας, χωρὶς, ἐν τούτοις, τὰ ἔργα του νὰ χάνουν

τὴν πηγαιδιότητα καὶ τὴν γευσιογυρὸ ἀλήθειά τους.

Ὁ Γιάννης Θεοφίλης μὲ τὰ ἔργα του παρουσιάζει τίς ἀναμνήσεις του καὶ δίνει καὶ τὴν περὶρέουσα ἀτμόσφαιρα τῆς ζωῆς τοῦ λαοῦ. Πολλὰ τὰ ὅσα θυμᾶται, πολλὰ τὰ ὅσα ἔχει νὰ πῇ, γι' αὐτὸ ὀδηγεῖται, κατὰ κανόνα, σὲ πολυπρόσωπες δημιουργίες μὲ παραπληρωματικὰ ἀκόμη θέματα, πού φθάνουν ὡς καὶ τὴν διακόσμηση, στοιχεῖο καὶ τοῦτο τῆς τέχνης τοῦ Θεοφίλη. Εἶναι στιγμὲς πού ὁ Θεοφίλης θυμίζει τὸν καλλιτέχνη τῆς γεωμετρικῆς ἐποχῆς, ὅταν ὁ φόβος τοῦ κενοῦ τὸν ὀδηγοῦσε στὴν ἀλύψη ὀλου τοῦ χώρου μὲ διάφορα σχήματα καὶ μοτίβα, παραπληρωματικὰ πρὸς τίς βασικὲς γραμμὲς τῆς ἀρχέγονης διακόσμησης. Ὁ Θεοφίλης προσέχει τὴ λεπτομέρεια, δὲν θέλει νὰ ἀφήσῃ ἀδοῦλετο κανένα σημεῖο τῆς ἐπιφάνειας τοῦ πίνακά του. Γι' αὐτὸ καὶ τὰ ἔργα του ἔχουν συνθετικὴν ἐνότητα καθὼς καὶ μιὰν εἰκονικὴ καὶ ἀφηγηματικὴ ἀριότητα, καὶ ἰσχύει τοῦτο καὶ γιὰ τὰ ἔργα του μὲ τὰ πολλὰ πλάνα.

Ἡ καλλιτεχνικὴ ἀπόδοση τῶν διωμάτων τούτων ἀποτελεῖ τὸ βάθρον τῆς δημιουργίας τοῦ καλλιτέχνη Γιάννη Θεοφίλη. Αὐτὲς οἱ ἀναμνήσεις τῶν παλιῶν χρόνων συνιστοῦν ἓνα ὀλόκληρο κύκλο ζωῆς, καὶ σηματοδοτοῦν τὴν ἀφετηρία τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀπόσταση προσδίδει μιὰ πνοὴ ρομαντικὴ, τὰ ἐμποτίζει μὲ τὴν ποίηση τῆς νοσταλγίας. Αὐτὴ ἡ ποιητικὴ ρομαντικὴ πνοὴ ἀναδίνεται ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Γιάννη Θεοφίλη, πού ὅλα μαζί διηγοῦνται τὴν ζωὴ ἓνος προπολεμικοῦ Ἑλληνικοῦ χωριοῦ, μὲ τίς καθημερινές καὶ τίς σχόλες του, μὲ τίς δουλειές καὶ τὴν ψυχαγωγία του, μὲ τοὺς καημοὺς τοῦ καὶ τοὺς δραματισμοὺς του. Ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ εἰκονιζόμενα θέματα μᾶς θυμίζουν ἀνάλογες σκηνές ἀπὸ τὴν Κύπρο. Δὲν ὀφείλεται τοῦτο σὲ ἐπίπρεια ἀπὸ τὴν συγγένεια τοῦ ποιητῆ μὲ τὸ νησί μας, ἀλλὰ στὴν ομοιότητα, στὴν ἐνότητα — θὰ ἔλεγα — τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων τοῦ Ἑλληνικοῦ χωριοῦ.

Ὁ δεῦτερος κύκλος ἐμπνεύσεως τοῦ καλλιτέχνη εἶναι καθημερινές συγκλονιστικὲς ἐμπειρίες καὶ ἐπίκαιρα γεγονότα. Τὸ Παλυτεχνεῖο ἀποτελεῖ τὴν κορωνίδα τῆς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας τοῦ Γιάννη Θεοφίλη στὸν τομέα τούτον. Ἡ ζωγραφικὴ του ἀπόδοση εἶναι μιὰ εἰσοχη πολυδιάστατὴ ἀπεικόνιση τοῦ κλέους του, ἓνος κλέους θεμελιωμένου στὸ μεγαλεῖο τῆς ψυχῆς τῆς Ἑλληνικῆς νεότητος. Ἡ πτώση τῆς χούντας καὶ ἡ ἀποκατάσταση τῆς δημοκρατίας στὴν Ἑλλάδα εἶναι ἓνας ἄλλος θαυμαστὸς πίνακας τοῦ Θεοφίλη, μὲ χρῶμα, παλμὸ καὶ δύναμη. Πέρα ἀπ' αὐτὰ ὁ ζωγράφος ἀπλώνεται καὶ σὲ ἄλλα θέματα, τοπικὰ ἢ διεθνῆ.

Ὁ Γιάννης Θεοφίλης δὲν ἔχει σπουδάσει σὲ σχολές τέχνης τῆ ζωγραφικῆς, κι' αὐτοὺς τοὺς αὐτοσχέδιους ζωγράφους τοὺς ἀποκαλοῦμε συνήθως αὐτοδιδάκτους. Βασικὰ πρόκειται γιὰ ἀνθρώπους προνομιούχους, πού ἔχουν, ἄγνωστον πῶς, κληρονομημένην μέσα τους μιὰ καλλιτεχνικὴ φλόγα, ἓνα ἐνστικτὸ τέχνης. Τὸ ἀνακαλύπτουν συνήθως σὲ μεγάλη ἡλικία καὶ τότε τὸ

ἀξιοποιοῦν. Ὁ δικός μας ὁ Κικάσιαλος, π.χ., ὁ ἀδικοκοστωμένος ἀπὸ τοὺς Τούρκους, τὸ ἀνακάλυψε ὅταν ἦταν 70 χρονῶν. Καὶ ἔγινε τότε λαϊκὸς ζωγράφος. Ὁ Γιάννης Θεοφίλης τὸ ἀνακάλυψε στὰ 47 του χρόνια καὶ ἔγινε λαϊκὸς ζωγράφος. Ὁ πολὺς Θεοφίλος, ποὺ τὸ ἀνακάλυψε ἠωρίτερα, τὸν ἀνακάλυψαν τὸν ἴδιον σὰν λαϊκὸ ζωγράφου πολὺ ἀργότερα, σχεδὸν στὰ τελευταῖα του.

Ὁ Γιάννης Θεοφίλης, ὅταν ζωγραφίζῃ, δίνεται δλοκληρωτικὰ στὸ ἔργο του, νοητικὰ καὶ συναίσθηματικὰ. Ἀπεικονίζει, κατ' ἀρχήν, ὅ,τι τὸν συγκινεῖ καὶ δίνεται μαζί του. Καί, ἀνάλογα μὲ τὸ θέμα, ὑπεισέρχεται τὸ νοηματικὸ στοιχεῖο στὴ σύνθεσή του, παρεμβάλλεται ἀκόμη καὶ τὸ μήνυμά του, ἰδεολογικὸ ἢ ἄλλο. Ἡ τέχνη του ἔχει ἐπιμέλεια καὶ τὰ ἀπερίτεχνα σχεδία τὸ ἔχουν δύναμη καὶ ἐκφραστικότητα. Οἱ πίνακές του ἔχουν ζωή, μιὰ ζωὴ δοσμένη ὄχι μόνο θεματογραφικὰ, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν πολυπροσωπία ἢ τὴν ἐκφραστικότητα τῶν ἔργων του. Στὴν τεχντροπία του διακρίνει κανεὶς μορφοπλαστικὴ ἰκανότητα καὶ ἰδιότυπη προσωπικὴ ἔκφραση καὶ ἀποτύπωση. Τὸ θέμα καὶ τὸ μήνυμα τοῦ ἔργου εἶναι τὰ κυριαρχοῦντα στοιχεῖα τοῦ πίνακα, ὁ ὁποῖος ἔχει συγκρότηση καὶ γραφικότητα ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὴ τοῦ καλλιτέχνη. Ὁ ζωγράφος Γιάννης Θεοφίλης, μὲ σχετικὰ σύντομη θητεία στὴ ζωγραφικὴ, ὄρμηκε τὸ δρόμο του στὴν τέχνην. Κι' αὐτὸς ὁ δρόμος τὸν ἔφερε σήμερα στὸ νησί μας.

Ἐδχαριστῶ ἄλλους σας ποὺ τιμᾶτε ἀπόψε μὲ τὴν παρουσία σας τὰ ἐγκαίνια τῆς Ἐκθέσεως Ζωγραφικῆς τοῦ Γιάννη Θεοφίλη, στὸν ὁποῖον εἴσχαται σταθερὴ ἐπιτυχία. Μὲ τὴν εὐχή καὶ τίς σκέψεις αὐτὲς ἀνοίγω τὴν Ἐκθέσὴν του καὶ χαιρετίζω τὴν πρώτη καλλιτεχνικὴ παρουσία του στὴν Κύπρον.

ΠΑΤΡΟΚΛΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

Αἴττοι ποὺ φεῖγοῦν

ΜΝΗΜΗ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΩΚΡ. ΣΟΛΟΜΩΝΙΑΔΗΣ

Ἐγνοῖες καὶ φίδια τὰ μαλλιά στῆς Σμύρνης
τὸν καιμὸ
καὶ τῆς πατρίδας ἢ φωτιά καίει τὰ ὑγρά σου
μάτια,
νὰ ἱστορήσεις, ἔμελλε, ὅταν τραγικὸ χαμὸ
κι' ἢ Φήμη δρόμο σοῦ ἀνοίξει στὰ Ἥλυσια
παλάτια.

Νίκος Τουτουτζάκης

Ὁ Χρῆστος Σολομωνίδης γεννήθηκε στὴ Σμύρνη τὸ 1897. Πατέρας του ὁ Σωκράτης Σολομωνίδης, διευθυντὴς καὶ ἰδιοκτήτης τῆς ἔφημερίδας «Ἀμάλθεια» τῆς ἀρχαιότερης ἔφημερίδας τῆς Σμύρνης, ἀλλὰ καὶ δλόκληρης τῆς Μικρασίας. Τὰ ἐγκύκλια μαθήματά του στὴν περιώνυμη Ἐθαγγελικὴ Σχολὴ τῆς Σμύρνης καὶ στὸ Ἑλληνογερμανικὸ Λύκειο Γιαννίκην. Σπούδασε Νομικὰ στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν, ἀπ' ὅπου ἀπο-

φοίτησε ἀριστοῦχος. Ἐπῆρξε Διευθυντὴς τῆς καθημερινῆς ἑσπερινῆς ἔφημερίδος «Θάρος» τῆς Σμύρνης, ἀρχισυντάκτης τῆς «Ἀμάλθειας» καὶ συντάκτης τοῦ «Ἐλευθεροῦ Λόγου» τῶν Ἀθηνῶν τοῦ Κώστα Ἀθάνατου. Γιὰ τὴν πατριωτικὴ του δράση στὴ Σμύρνη κατὰ τὴν ἑλληνικὴ κατοχή, καταδικάστηκε ἀπὸ τὸ Δικαστήριον τῆς Ἀνεξαρτησίας τῆς Ἀγύρας σὲ θάνατο καὶ ἀργότερα ἔτυχε ἀμνηστίας. Εὐτόχως τὸ 1954 ὡς Ἵπουργὸς Κοινωνικῆς Προνοίας νὰ ἐπισκεφθῇ μαζί μὲ τὸν Παναγιώτη Κανελλόπουλο τὴν γενέτειρά του Σμύρνη καὶ νὰ τῆχει θερμὸς ὑποδοχῆς καὶ τιμητικῶν διακρίσεων. Καὶ μιὰ συγκινητικὴ ἐνθύμησις ἀπὸ τὸ ταξίδι του αὐτὸ ποὺ τὸν συνόδευε. Στὸ δροσόλουστο προαστειο τῆς Σμύρνης, Μπ υρ νόβα, ποὺ μαζί πήγαμε γιὰ νὰ ἐπισκεφθῆ τὸ ἐξοχικὸ του σπίτι, τὸν περιέμενε μιὰ εὐχάριστη ἐκπλήξη: στὴν εἴσοδὸ του βρισκόταν ὁ καλύτερος ἀθλητὴς τῆς Σμύρνης, ὁ Ἴμπραήμ Καρακιράς — γνῶριμος δικός μου ἀπὸ παλαιότερα ταξίδια μου — καὶ τοῦ πρόσφερε μοσκόβολη ἀνθοδέσμη, ἀπὸ λουλούδια τοῦ πατρικοῦ κήπου του. Τὰ λουλούδια αὐτὰ ὁ Σολομωνίδης τὰ φόραξε — φυλαχτὸ κι' ἐγκόλπιο — μὲ τὴν παράκλησις νὰ τὰ κλείσουν ὅταν θὰ φτάσει ἡ ὥρα του, μαζί του στὸ φέρετρο.

Καλὸς φίλος κράτησε τὴν ὑπόσχεσις καὶ ἐτέλεσε τὴν ἐπιθυμία του.

Ὁ Χρῆστος Σολομωνίδης παράλληλα μὲ τὴν πολιτικὴν — χρημάτισε Γενικὸς Γραμματεὺς Ἵπουργείου Παιδείας, Ἵπουργὸς Κοινωνικῆς Προνοίας, Γενικὸς Διοικητὴς Ἠπείρου, Βουλευτὴς Ἀθηνῶν — ἀσχολήθηκε καὶ μὲ τὴ Λογοτεχνία, ἰδιαίτερα στὸν ἱστορικὸ τομέα, μὲ μοναδικὸ του σκοπὸ τὴν πνευματικὴν ἀναστήλωσις ἀπὸ τὴν τέφρα τῆς πολυαγαπημένης του γενέτειρας, τῆς Σμύρνης. Ἡ ομαραγογέννητη κόρη τοῦ φλογισμένου Αἰγαίου εἶναι ἡ μορφὴ ποὺ κυριαρχεῖ σ' ὅλο τὸ ἔργο του. Στὰ 36 περίπου βιβλία του, ὁ Σολομωνίδης ὕμνησε δοξαστικὰ τὸ κλέος καὶ τὸ κάλλος τῆς Σμύρνης ποὺ εἶχε τὰξι «ἔργο ζωῆς» νὰ τὴ διασώσει ἀπὸ τὴ λήθη καὶ νὰ τὴν παραδώσει κληρονομίαν στοὺς ἐπιγενομένους. Ἔτσι τὸ πνεῦμα τῆς Ἰωνίας εἶναι ἡ μορφὴ ποὺ κυριαρχεῖ σ' ὅλο τὸ ἔργο του καὶ σφραγίζει τίς ἐπιλεκτεὺς σελίδες πῶν βιβλίων του. Ἡ τραγικὴ Ἰφίγένεια τῆς Φυλῆς ἀποτελεῖ τὸ «ἀντ'μοῦτο» μιᾶς παθητικῆς Συμφωνίας ποὺ ἐπιγράφεται «Σμυρναϊκὴ Τραγωδία». Τὰ βιβλία τοῦ Χρῆστου Σολομωνίδη θὰ προσφέρουν στοὺς συγχρόνους ἀλλὰ καὶ στοὺς μεταγενεστέρους συγγραφεῖς, πλοῦσιο καὶ πολῦτιμο δλικὰ γιὰ μιὰ συνθετικὴ ἐργασία πάνω στὸν ἑλληνικὸ τῆς Μικρασίας. Πολλὲς φορὲς οἱ πνευματικοὶ κύκλοι ποὺ τόπου μας ἀναρρωτήθηκαν: Ποῦ ἀνήκει ὁ Σολομωνίδης; Σὲ ποιά μορφὴ λόγου; Λογοτεχνίας; Ἱστορικός; Ἡ ἀπάντησις αὐθόρμητα κι' ἀδίσταχα ἀνεβαίνει στὰ χεῖλη: Λογοτεχνίας καὶ Ἱστορικός. Γιατί ὁ Σολομωνίδης δὲν εἶναι μόνον ὁ ἀκατάπνητος ἔρευνητὴς ποὺ μὲ τὴν ψυχρὴ γραφίδα τοῦ ἱστορικοῦ καταγράφει χρονολογίαι καὶ γεγονότα. Εἶναι παράλληλα κι' ὁ ἐξαιρετὸς πεζογράφος ποὺ νοσταλγικὰ περιγράφει τὴν γενέ-

τερά του, ἀναπολεί και υποβλητικά ζωγραφίζει τὸ κάθε τῆς κομμάτι, σκιαγραφεῖ στοχαστικά τοὺς ἐπὶλεχτοὺς Ἰωνεὺς του ἔτσι, ποὺ οἱ σελίδες τῶν βιβλίων του ἀποπνεύουν ὄλες, τὴ μυρωμένη πνοὴ τῆς ἰωνικῆς ἀβρας. Κι' αὐτὸ μόνον ἕνας ἱστορικός προικισμένος μὲ λογοτεχνικὸ ταλέντο, ὅπως ὁ Σολομωνίδης, μπορούσε νὰ τὸ κατορθώσει. Γιατὶ εἴμαστε βέβαιοι πὺς τὰ τόσα ἐπάγωγα καὶ γεμάτα συγκίνηση ἱστορικά του βιβλία, δύσκολα θὰ μπορούσαν νὰ κρατήσουν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστη καὶ μάλιστα τοῦ μὴ Σμυρναίου, ἂν ὁ Σολομωνίδης περιοριζόταν στὴν ψυχρὴ ἀναγραφὴ χρονολογιῶν καὶ ἱστορικῶν γεγονότων. Μὲ τὴ πλοῦσια ἔμφως καὶ μὲ ἄλλα τὰ χρώματι τῆς ἰριδας πάλεττα του καὶ μὲ τὴ λυρική γραφίδα μᾶς ζωγραφίζει τὴν ὁμορφίαν καὶ τὸ τραγικὸ χρονικὸ τῆς ἀφανισμένης Σμύρνης. Ὅταν κάποτε στὸ γύρισμα τοῦ χρόνου ἐπαληθεύουν οἱ ἐλπίδεςφοροὶ στίχοι: «Μὴν κλαῖτε, κυρά μου Δέσποινα, μὴν κλαῖτε καὶ μὴ διακρῶσεις...» τὰ βιβλία τοῦ Σολομωνίδη θ' ἀποτελέσουν γιὰ τὸν νέο πολιτικὸ μας διεκδικητὴ, ὅπλα πολυτιμα πρὸς τοὺς μεγάλους τῆς γῆς, γιὰ τ' ἀπαράγραπτα κι' ἀναφαίρετα δικαιώματα τῆς Ἑλλάδος πάνω στ' ἄγριασμένα χῶματα τῆς ἐλληνικότερης Μικρασίας...

ΝΙΚΟΣ ΤΟΥΤΟΥΝΤΖΑΚΗΣ

ΓΕΝΙΚΑ

Στὸν «Ἐλευθεροκόσμο» (19.3.1977) ὁ Φαῖδ. Μπουμπουλίδης δημοσιεύει ἄρθρο μὲ τίτλο «Λογοτεχνικά ἔργα σὲ κυπριακῇ διάλεκτο». — Στὴ «Φιλολογοικὴ Φωνή» (ἀρ. 4) σχολιάζεται ἐκτενῶς τὸ ἀφιερωματικὸ γιὰ τὸν Κ. Τσιάτσο τεύχος τῆς «Πνευματικῆς Κύπρου». — Στὴν «Ἐιραϊκή» — Πάτραϊκή» (ἀρ. 178) δημοσιεύεται ὅλη γιὰ τὴν Κύπρο ὡς ἕξης: Χριστούγεννα στὴν προεφυγιά, Πάντα στὸ ἴδιο σκοτάδι τῆς Κύπρου, τὸ «Κύπρος» τοῦ Πάτρ. Σταύρου. — Στὴν ἔφημ. «Ἡμερήσιος Κήρυξ» (29.3.77) ἀνωδημοσιεύεται τὸ ποίημα «Ἀγρόπνια» τοῦ Κ. Χρυσάνθη. — Στὴν «Ἐθόνη» (ἀρ. 68) δημοσιεύονται τὰ κείμενα τοῦ «Συμποσίου Πολιτικῆς Ἀγωγῆς, ποὺ ἔγινε στὴν Κύπρο τὸ περασμένο καλοκαίρι. Περιλαμβάνονται τὰ κείμενα (ἀνακρινάσεις) τῶν Κυπρίων Μιχ. Γ. Μπραθεύτη, Χρ. Κολιού, Ἐρμύνης Μαρξίδου, Ἀνδρ. Ἀγγελίδη, Ἡλιάνας Νικολάου καὶ Γ. Προδρόμου. — Στὸ περιοδικὸ «Φυσιολόγησις» (ἀρ. 50 καὶ 51) ὁ Βασίλης Τσιάτης γράφει ἐνωπίως ἀπὸ τὴν Κύπρο. — Στὸ περιοδικὸ «L'a Nuova Italia» (Φλωρεντία, Γεν.—Φεβ. 1977) δημοσιεύεται στὰ ἰταλικά τὸ ποίημα τοῦ Κ. Χρυσάνθη «La leggenda del nostro pio e Santo Padre Kendea il taumaturgo», μετάφραση καὶ σχόλια ἀπὸ τοὺς Fabrigio καὶ Stella Frigerio. — Στὰ «Νέα Σύνορα» (ἀρ. 57/59) ὁ Γ. Κωτσάδης κρίνει τὴν «Ἀνθολογία Κυπριακῆς Πεζογραφίας» τοῦ ΕΠΟΚ. — Στὴ «Στερὰ Ἐλλάδα» (ἀρ. 90) ὁ Ἀπ. Ζορμπᾶς δημοσιεύει

ἄρθρο γιὰ τὸ Διεθνὲς Συνέδριο Ὁργάνωσης Βιβλίων γιὰ τὴν Νεότητα» μὲ ἀναφορὲς στὴν ἀντιπροσωπεία τῆς Κύπρου. — Στὸν «Ἐλευθεροκόσμο» (23.4.1977) ὁ Φαῖδ. Μπουμπουλίδης κρίνει τὴν ἀνθολογία ἀπὸ τὸ ποιητικὸ ἔργο τοῦ Πλ. Ἀλιθέρος, ἐκδ. τοῦ Πνευματικοῦ Ὁμίλου Λεμεσοῦ.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Τομὲς (Ἀθήνα) Γεν. '77 — Σκουφᾶς (Ἀρτα) ἀρ. 42/43 — Ἐλευθερο Πνεῦμα (Γιάννινα) ἀρ. 22 — Μακεδονικὴ Ζωὴ (Θεσσαλονικὴ) ἀρ. 129 — Γράμματα (Ἀθήνα) ἀρ. 4 — Ἐπετηρὶς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας Κύπρου (Λευκωσία) 1975—76 — Νέα Πορεία (Θεσσαλονικὴ) ἀρ. 263/264 — Σταθμοὶ (Ἀθήνα) ἀρ. 30 — Ἀστυνομικὰ Χρονικά (Λευκωσία) ΙΑ' ἀρ. 4 — Αἰολικά Γράμματα (Π. Φάληρο) ἀρ. 36 — Σκιάθος (Σκιάθος) ἀρ. 3 — Οἰκογένεια καὶ Σχολεῖο (Λευκωσία) ἀρ. 34 — Ἰατρολογικοτεχνικὴ Στέγη (Ἀθήνα) ἀρ. 32 — Παραστῶς (Ἀθήνα) τόμ. ΙΗ', ἀρ. 4 — Ἐθόνη (Ἀθήνα) ἀρ. 61 — Κασταλία (Ἀθήνα) ἀρ. 45 — Ἀμνιτικῆς (Λευκωσία) ἀρ. 7.—

Πειρατικὴ—Πατραϊκὴ (Ἀθήνα) ἀρ. 178 — Σκιάθος (Σκιάθος) ἀρ. 4 — Νέα Ἐποχὴ (Λευκωσία) ἀρ. 122 — Ἐθόνη (Ἀθήνα) ἀρ. 62, 63, 64 — Τριφυλιακὴ Ἔστια (Ἀθήνα) ἀρ. 13/14 — Νέα Σκέψη (Ἀθήνα) ἀρ. 168 — Τομὲς (Ἀθήνα) ἀρ. 10 — Νέα Σύνορα (Ἀθήνα) ἀρ. 57/59 — Αἰολικά Γράμματα (Καλλιθέα) ἀρ. 37 — Μακεδονικὴ Ζωὴ (Θεσσαλονικὴ) ἀρ. 131 — Σμύρνα (Νέα Σμύρνη) ἀρ. 101, 102, 103, — Στερεὰ Ἑλλάς (Ἀθήνα) ἀρ. 90, 91 — Κρουστάλης (Πειραιᾶς) ἀρ. 157 (40 χρόνια) — Ὁ Κόσμος τοῦ Κυπριακοῦ Βιβλίου (Λευκωσία) ἀρ. 10/11 — Ἐλευθερο Πνεῦμα (Γιάννινα) ἀρ. 23 — Κοκτέιλ (Σέρρες) ἀρ. 22 — Παράδοση (Ἀθήνα) ἀρ. 1, 2.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

Α. Ποδηλάτᾱ: Ὁ Λαμπτικός, Λευκωσία, 1977.

Φαίδ. Μπουμπουλιδοῦ: Ἐμμετρὲς παρωδιᾶς, Ἀθήνα, 1977.

Κώστα Μόντη: Κύπρος ἐν Ἀδελφί, Λευκωσία, 1976.

Στ. Ντεμάλη: Ὁ τελικὸς σκοπὸς, Λάρισα, 1977.

Th. Papadopoulos: (V. Chypre dans le monde Byzantin) Chypre: Frontière ethnique et socio-culturelle du monde Byzantin, Athènes, 1976.

Α. Δυκαύγη: Παθολογία, Λευκωσία, 1976.

Βασ. Τωμαδάκη: Γεώργιος Σερούτος, Ἀθήνα, 1977.

Α. Περνάρη: Ἰπποκρήνη, Λευκωσία, 1977.

Κ. Χρυσάνθη: Συμφωνία στον άερα τής Ένάτης του Μπετόβεν, β' έκδ., Λευκωσία, 1977.

Άλ. Ταπάκη: Ριγλές πιούες, Κύπρος, 1977.

Άγ. Μιχαηλίδη: Χώρα, ή παλιά Λευκωσία, Λευκωσία, 1977.

Σερ. Τσίτσα: Έλληνική ζωή και φύση, Άθήνα, 1977.

Νίκος Μπαζιάνας: Ήμερηιά, Άθήνα, 1976.

Τερ. Ρούβαλη: Τό καμίνι τής όργής, Άθήνα, 1976.

Χρ. Ντάλιας: Περιπλανόμενος, Θεσσαλονίκη, 1977.

Κορν. Ποιητίδης: Κλαυσιγάως, Άθήνα, 1977.

Κ. Γιοκαρίνη: Οι κληρονόμοι, Άθήνα, 1977.

Κ. Γιοκαρίνη: Ήρωικά έξριαια, Άθήνα, 1970.

Γ. Μυρσιώτη: Άντιλαλοι, Άθήνα, 1977.

Έριφύλη Ντεμίρη — Κοουλαράνη: Ή δίφα του κόσμου, Άθήνα, 1976.

Τόλης Νικηφόρου: Όνειροπόλων έγκλήματα, Θεσσαλονίκη, 1976.

Γλυκερία Πρωτοπαπα — Μπουμπουλίδου: Ή άθηναϊκή σχολή, Ήώννινα, 1976.

Χρ. Χειμώνας: Ό σκιαθίτικος χορός «Καμάρα», Βόλος, 1976.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΣΤΗΝ «ΕΓΘΥΝΗ» ΤΟΥ ΜΑΡΤΙΟΥ

Με ένισχυμένο αριθμό σελίδων κυκλοφόρησε από τα κεντρικά βιβλιοπωλεία και περίπτερα τό τεύχος Μαρτίου του Φυλλαδίου Νεοελληνικού Προβληματισμού «Εθ νη». Στο τεύχος αυτό περιλαμβάνονται όλα τα κείμενα του Συμποσίου Πολιτικής Άγωγής που πραγματοποιήθηκε στη Λευκωσία στα τέλη του περασμένου χρόνου. Μετά από μία εισαγωγή γραμμένη ειδικά για τό τεύχος αυτό από τον καθηγητή και ακαδημαϊκό κ. Ι. Ν. Θεοδωρακόπουλο, δημοσιεύεται ή Προσφώνηση του Προέδρου του Συμποσίου και Διευθυντή τής Παιδαγωγικής Άκαδημίας τής Κύπρου κ. Μιχ. Ι. Μαραθεύτη, ή κήρυξη τής έναρξης των εργασιών από τον Πρόεδρο τής Κυπριακής Βουλής κ. Σπύρο Κυπριανού κι ακολουθούν οι Εισηγήσεις: ΚΩΣΤΑ Ε. ΤΣΙΡΟΠΟΥΛΟΥ «Ή πολιτική άγωγή των νέων», ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΟΛΙΟΥ «Παράγοντες πολιτικής άγωγής», ΕΡΜ. ΜΑΡΚΙΔΟΥ «Μέσα μαζικής επικοινωνίας και πολιτική άγωγή», ΑΝΔΡ. Σ. ΑΓΓΕΛΙΔΗ «Πολιτική άγωγή και ό ρόλος τής Παύλειας», ΗΛΙΑΝΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ «Όργανωμένη πολιτική ζωή και πολιτική άγωγή», ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ «Ή πολιτική άγωγή στό σχολείο», ΜΙΧ. Ι. ΜΑΡΑΘΕΥΤΗ «Πολιτική και έθνική άγωγή», καθώς και τό κλείσιμο του Συμποσίου από τον κ. Κώστα Ε. Τσιρόπουλο, μαζί με τα Πορίσματα και τις Εισηγήσεις του Συμποσίου Πολιτικής Άγωγής. Τό τεύχος συμπληρώνεται με κείμενα «Άπό τή σχεδιά: «Και πάλι περι έθνικοφρόνων» του Κώστα Ε. Τσιρόπουλου, «Άφθονία μέσων και έλλειψη σκοπών» του Χρήστου Μαλεβίτση, «Ήθος Σαμοθράκης» του Παν. Φωτιά, τό πρώτο μέρος τής συγκλονιστικής, μεταθανάτια δημοσιευμένης συνέντευξης του Μάρτι Χάιντεγгер, σχόλια για τ' ανθρώπινα δικαιώματα και τή διεθνή ύφεση καθώς κι έπιλογή βιβλίων και Καλών Τεχνών. Στο έξώφυλλο σχέδιο του Σαλβαδόρ Νταλί.

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ

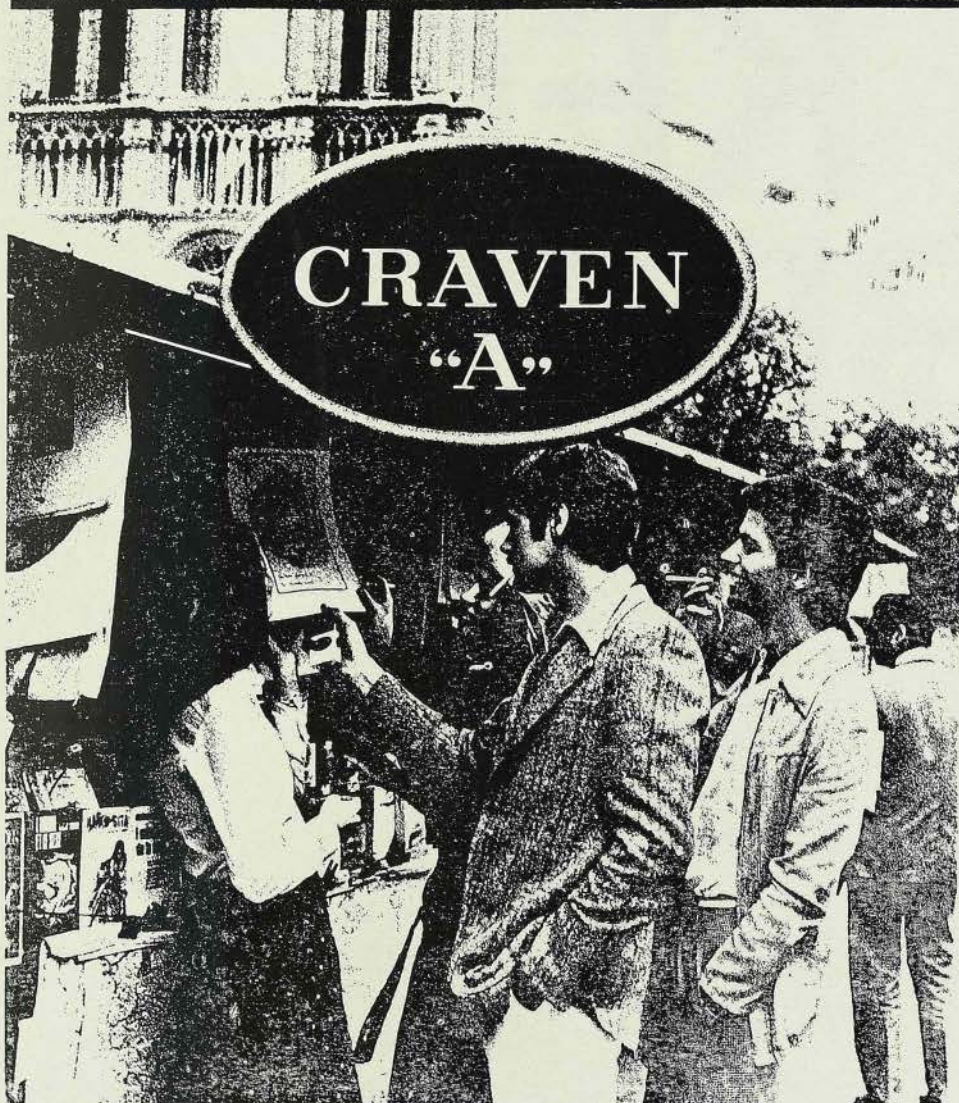
ΙΣΤΟΡΙΑ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΗ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΚΥΠΡΟΥ

Φωτομηχανική ανάπτυπιση από τήν Δεύτετη Έκδοση που πραγματοποιήσε τό 1902 στη Λευκωσία (Κύπρου) οι Ν. Καταλάνος και Περικλής Μιχαηλίδης.

Τήν ανάπτυπιση αυτή έκαμε ό Κυπριανός Ξενοφώντος Φιλανιώτης εις μνήμη των γονιών του και του άδελφοπάππου του Περικλή Μιχαηλίδη.

Ένα βιβλίο που πρέπει να τάχη ό καθένας στη βιβλιοθήκη του.

Σ' όλο τόν κόσμο...
άνθρωποι μέ τά ίδια γούστα.

KEO BEER

YOUR BEER

